73
1

philatelica

philatelica

1973/1

TARTALOM

Orbán Ferenc:

Az 1889-ben és 1895-ben készült, 25 bélyegképes elektrotyp anyalemeztömbök.

Simády Béla:

Az 1874—92. évi, 111 alapvonalú 2 krajcáros rányomott bélyeg.

Sipos Józsefné:

Megnyílt a Bélyegmúzeum.

Madarász Gyula:

Bélyegkatalógus.

A MABÉOSZ Tudományos Munkaközösségének hírei.

A MABÉOSZ filatelista kiadványai.

Idegen nyelvű tartalom.

A MAGYAR BÉLYEGGYŰJTŐK ORSZÁGOS SZÖVETSÉGE
TUDOMÁNYOS MUNKAKÖZÖSSÉGE KÖZLÖNYE

SZERKESZTI: SURÁNYI LÁSZLÓ
SZERKESZTŐK: PÁKOZDI LÁSZLÓ, DR. SCHOLZ TAMÁS
FELELŐS KIADÓ: DR. STEINER LÁSZLÓ
III. ÉVFOLYAM

Az 1889-ben és 1895-ben készült, 25 bélyegképes elektrotyp anyalemeztömbök

ORBÁN FERENC (Silkeborg, Dánia)

Hat évvel ezelőtt a Magyar Bélyegek Monográfiája (továbbiakban Monográfia) III. kötetében az ún. „feketeszámú krajcárosokról" szóló tanulmányomban több helyen, a végén összefoglalóan rámutattam az akkor még megoldatlan feladatokra. Harmadik pontként említettem a 25-ös ívnegyedek teljes leírásának szükségességét, valamint az elektrotyp nyomólemezek összeállítási folyamatának részletes rekonstrukcióját. Ezt a munkát 1971—72 telén sikerült elvégeznem és most módom nyílik arra, hogy az elért eredményeket ismertessem.

A magasnyomás nyomóeszközei

Amikor 1888-ban az Államnyomda az új bélyegkiadás előállítási technikájaként a magasnyomást választotta, akkor annak oka mind gazdasági, mind technikai szempontból indokolt volt.

A korábban használt mélynyomású, réz nyomólemezek átlag 10 000 ív nyomtatása után elhasználódtak, ugyanakkor a magasnyomású dúcok, és galvánlemezek 160—200 000 nyomást is kibírtak.

Tekintsük át röviden a magas (könyv) -nyomás technikáját. A magasnyomásnál a nyomtatandó ábra rajza *kiemelkedik* a nyomólemez síkjából és nyomtatáskor a rákerülő festék aránylag mérsékelt nyomással kerül a papirosra.

Amikor a XIX. század közepe táján megkezdődött a bélyeggyártás, a magasnyomásnak már háromszáz éves hagyománya volt. Ezzel kapcsolatban a betűöntés technikájára gondolok. A betűszedéshez felhasznált egyedeket dúcoknak nevezzük. Ezeket úgy készítették, hogy bemélyedő betűformákba ólmot, betűfémet öntöttek. A nyomdai szaknyelv a magasképű dúcokat *patricáknak*, a mélyképű öntőformákat pedig *matricáknak* nevezi.

Ha valamely ábrát (bélyegképet) kívánunk magasnyomással nyomtatni, akkor *nyomódúcot* kell készíteni. A bélyegek gyártásánál, mivel a bélyegív sok azonos képet tartalmaz, minden egyes képhez egy-egy nyomódúcot kell készíteni. Ezek sokszorosítása másolás útján történik. *Az eredeti*, vagy más néven *ősdúcról* — egy, vagy több, bemélyedő *anyaminta* segítségével — annyi másolatot kell készíteni, ahány bélyegképből a nyomólemez áll.

Felmerül az a gondolat, hogy a mélyképű anyamintát célszerű lenne közvetlen metszéssel előállítani és ennek kiöntésével elkészíteni az első, magasképű dúcot. Ennek lehetőségét azonban kizárja az a követelmény, hogy a nyomófelületnek azonos síkba kell esnie,

amit a metszéssel nem lehet biztosítani. Ezért a bélyegek nyomtatásához olyan ősdúcot (egyképes eredetit) készítettek, amelyen a rajz vonalai *kiemelkedőek*, vagyis a felesleges felületeket metszéssel eltávolították.

Az anyamintát a magasképű ősdúcnak lágy rézlemezbe történt préselésével nyerték. Ennek a mélyképű lemeznek betűfémmel történt kiöntésével annyi *munkadúcot* készítettek, amennyi képből a nyomólemez állt.

Ezt az eljárást *sterotypnak* nevezik, és igen alkalmas finom vonalú nyomódúcok előállítására. Hátránya, hogy az anyag puhasága miatt a dúcok könnyen megsérülnek, és hamar elhasználódnak.

Hogy miért választotta az Államnyomda 1888-ban ezt a technikát, azt nem tudjuk, noha az osztrák Államnyomda már 1852-ben áttért a magasnyomású nyomóformák *elektrotypiával* való gyártására.

Az elektrotypia, amit galvanoplasztikának is nevezünk, az elektromos áramnak azon tulajdonságán alapul, hogy a fémsók oldatából a negatív póluson a fémet kiválasztja. Így, ha a bevonandó dúcokat a negatív pólushoz kapcsoljuk, akkor ezeken egyenletes vastagságú fémréteg, *lemez* képződik. A megfelelő vastagság elérése után a *galvánlemezt* lefejtik a dúcokról és belső, *mélyképű* oldalát *matricának* használják.

Az 1888-as bélyegkiadás eredeti dúcát már 1874-ben elkészítették. A bélyeggyártáshoz szükséges munka-, vagy nyomódúcok készítésekor nem az ősdúcot, hanem egy arról készült *másolatot* használtak fel. Ennek részben az volt az oka, hogy az ősdúcot — az azonos bélyegkép biztosítása céljából — kímélni kívánták, másrészt a róla vett másolatokon készítették el utánmetszéssel a szükséges változatokat. Így pl. az újságbélyegnek szánt dúcon eltávolították a sarokháromszögeket. Más célra készült másolatok is ismertek mind a boríték keresztvonalaival, mind azok nélkül. (Postai teljesek.)

A származási kapcsolatokról, valamint a postai teljesek bélyegképeiről való „rokonságról" ma már sokkal többet tudunk, mint a Monográfia III. kötetének megjelenésekor, de ez a téma olyan jellegű és terjedelmű, hogy ez egy önálló tanulmányt igényel.

Metszetjelek

Amint a réznyomású bélyegeknél, ugyanúgy a könyvnyomású bélyegek képeivel kapcsolatban is szükséges a *metszetjeleket* megismernünk. Metszetjeleknek nevezzük azokat az eredeti tervrajzhoz a bélyegképben mutatkozó rajzbeli eltéréseket, amelyek az ősdúc (az egyképes eredeti) metszésekor keletkeztek. Ezek, az eredeti rajzzal szemben mutatkozó eltérések — nyilvánvalóan — fellelhetők valamennyi, további másolaton is. Ezzel szemben azokat az ismertetőjeleket, amelyek a másolás során keletkeztek, *típusismertetőjeleknek* nevezzük. A metszetjelek ismerete a rokonsági kapcsolatok megállapításánál döntő jelentőségűek, ezért ezek ismertetésére a következőkben részletesen kitérek.

A metszetjelek megállapítása és ismerete nagy jelentőségű a típusismertetőjelek meghatározásánál is, mivel felismerésük lényegesen megkönnyíti a típusismertetőjelek regisztrálását.

Meg kell még jegyeznem, hogy a folyamatos nyomóforma másolás, valamint a bélyegnyomtatás során keletkezett esetleges alakváltozások miatt az is előfordulhat, hogy a metszetjel, vagy a típusismertetőjel nem minden bélyegen állapítható meg. Ezért az ilyen bélyeg nem tekinthető ritkaságnak.

A korábbi idők kutatói, dr. Rédey Miklós, Payer Béla és Schiller Dénes már felfigyeltek a gyakran ismétlődő jelekre, de az alapvető rendszerezési munka dr. Vasváry Ernő nevéhez fűződik, aki 1949-ben a Bélyegmúzeumban tanulmányozta a rendelkezésére bocsátott bélyegíveket. Kutatásainak eredményét a Filatéliai Szemle 1958. évi 10., 11. és 12. számában tette közzé. Eredményeit megismétli a „Magyarország pos-

1. ábra. Metszetjelek.

tabélyegei 1850—1914" című tanulmányában, amely a Filatéliai Szemle 1962. évi 4. számában jelent meg. A korábban ismert metszetjelek megtalálhatók a Monográfia III. kötetének 639. oldalán, amelyeket az alábbiakban Pákozdi László adataival is kiegészítve közlök. (1. ábra.)

1. A bal, felső háromszögben a felülről számított harmadik sor 2. és 3. négyzete egybeolvad (dr. Vasváry).

2. A bal, felső háromszögben a nyolcadik sor 1. és 2., valamint a 3., 4., 5. és 6. négyzete egybeolvad (dr. Vasváry). A fehér csík kiterjed a háromszög átfogójáig (Pákozdi).

3. A bal, felső háromszögben az ötödik sor 8. és 9. négyzete egybeolvad (Pákozdi).

4. A jobb, felső háromszögben, az első sorban a befogó befelé görbül (Pákozdi).

5. A jobb, felső háromszög átfogója előtt a 11. alapvonal megszakad (dr. Petrovits).

6. A jobb, felső háromszögben, a nyolcadik sorban, a befogó mellett az 1. és 2. négyzet egybeolvad (Pákozdi).

7. A jobb, alsó háromszög függőleges, külső „árnyékvonala" kissé ferdén, szorosan a befogóhoz simul (dr. Vasváry, Payer után).
Ez utóbbi helytelen megállapítás! Ugyanis a sarokháromszögek nem árnyékoltak. Ezért a továbbiakban ezt a „csonka" négyzetsort épnek veszem (Orbán).

8. A jobb, alsó háromszögben több függőleges vonal elgörbül:

   a) a negyedik sor 3. és 4. négyzete között,
   b) a negyedik sor 10. és 11. négyzete között,
   c) az ötödik sor 4. és 5. négyzete között,
   d) a hatodik sor 2. és 3. négyzete között,
   e) a tizenegyedik sor 1. és 2. négyzete között (Pákozdi).

9. A jobb, alsó háromszögben az alulról számított negyedik sorban, a jobbról 5. és 6. négyzet egybeolvad (dr. Vasváry).

10. A jobb, alsó háromszögben az alsó sorban, a jobbról számított 8. és 9. négyzet egybeolvad (dr. Vasváry).

11. A bal, alsó háromszögben az alsó sor 1. és 2. négyzete egybeolvad (Pákozdi).

Ezek a metszetjelek nagyon szembeötlők, mivel szabályosan elhelyezkedő vonalak hiányosságaiban mutatkoznak. Eredetük vagy az ősdúc metszési hibáira, vagy az első matrica technikai hibáira vezethetők vissza. Megjegyezni kívánom, hogy a felsoroltakon kívül más metszetjelek is léteznek, így a korona díszítő tábláinak aszimetrikus ábrázolása is.

A 25 bélyegképes anyalemeztömbök

Dr. Vasváry Ernő a Bélyegmúzeumban végzett tanulmányai alapján a könyvnyomással készített bélyegeket *típusokra* osztotta. Valószínűleg ő fedezte fel azt is, hogy az általa III. típusnak nevezett bélyegképeket olyan nyomólemezekkel nyomtatták, amelyek anyamintái 25 darabos (5×5) tömböket alkottak.

Ezek a tömbök a 100-as bélyegíveken több elrendezésben találhatók a múzeumi teljes íveken. Kiinduló elrendezésnek az ismert, kartonra nyomtatott ívek összetételét vette, és az ívnegyedeket római számokkal jelölte. Ezt a Monográfiában, a típusok jelzésére használt római számok miatt a nagy ábécé betűivel jelöltem.

I	II	=	A	B
IV	III		D	C

Azt is megfigyelte dr. Vasváry Ernő, hogy az 1898-as kiadásból olyan ívnegyedek is előfordulnak, amelyekben az ismertetőjelek a korábbiakkal szemben más elrendezésben szerepelnek. Ezt a „rendhagyó" ívnegyedet V-el jelölte. Az ívnegyeden belül dr. Vasváry 23 ívhelyismertetőjelet sorolt fel, beleszámolva a 12a ívhelyismertetőjelet, valamint a IIa és a IV. típust is. Amint említettem, a könnyebb áttekinthetőség kedvéért az ívnegyedek jelzésére a nagy ábécé, az ívhelyek jelölésére az arab 01—25 számjegyeket alkalmaztam említett munkámban.

Az újabb kutatásaim eredményei

Ismeretes, hogy az 1888-ban készített és felhasznált sztereotyp nyomólemezek felfedezését Visnya Sándornak köszönhetjük. Saját eredményeimet — azok részletes közlése előtt —, a következőkben foglalhatom össze.

1. Az a III. típus, amelyet dr. Vasváry Ernő az 1888-as kiadású sztereotyp bélyegek között megtalált, hasonlít ugyan az elektrotyp III. típusra, de azzal nem azonos. Most csak annyit, hogy a sztereotyp III. típus csak egy dúcváltozat a II. típusú dúcok halmazában.

2. Az elektrotyp III. típusnak sokkal több ismertetőjele van, mint azt korábban véltük.

3. A Vasváry-féle 1. sz. változatból több van, mint azt ő közölte.

4. 1898 tavaszán a D ívnegyedről négy másolatot készítettek, (az is lehetséges, hogy egy másolatot a négy D ívnegyedről). Ezt F ívnegyednek jelölöm.

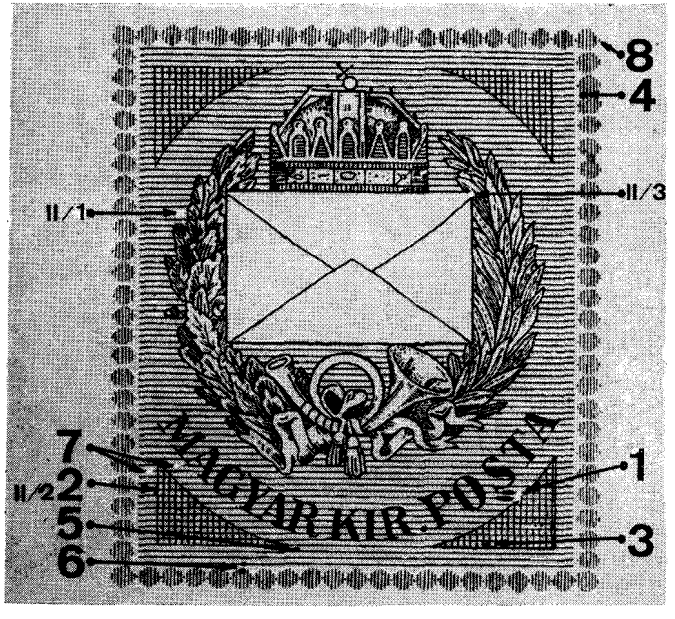
5. 1898 nyarán a korábban felhasznált 100 dúcból kiválogattak 25 darabot, és azok segítségével készítettek új, 25-ös matricát. Ez az E ívnegyednek felel meg.

A bevezetésből kitűnik, hogy a nyomódúcok előállításához szükség volt egy, esetleg több matricára, amelyek felhasználásával kiönthették a szükséges dúcokat. A 100 dúcnak munkadúcként (munkadúcnak nevezzük a másoláshoz használt dúcot) való alkalmazásakor valószínűleg tetszőlegesen kiválasztottak egy *sztereotyp* dúcot is azok közül a nyomódúcok közül, amelyekkel a bélyegeket nyomtatták.

Ennek a dúcnak is vannak a II. típus ismertetőjelein kívül egyedi ismertetőjelei is, amelyek megfelelnek a II. típusú szereotyp nyomódúcok egyik halmazának, azon belül pedig egy meghatározott dúcnak.

A könnyebb érthetőség kedvéért közlöm, hogy legújabb megállapításom szerint a sztereotyp dúcokat nem egy, hanem *tíz anyaminta* alkalmazásával gyártották le. Ezek egyedi sajátosságai átmásolódtak a nyomódúcokra. Azokat a dúcokat, amelyeken a közös eredet megállapítható, *dúchalmaznak* nevezzük.

Az új megállapításból következik, hogy az ún. III. típus már a sztereotyp nyomódúcok gyártásának kezdetekor létezett. Ezért az a korábbi felfogás, hogy a

2. ábra. A sztereotyp III. típus ismertetőjelei

III. típus lassan kiszorította 1888-ban a II. típust, tévesnek bizonyult.

A sztereotyp III. típus ismertetőjelei

A teljesség és a könnyebb összehasonlíthatóság kedvéért felsorolom a III. típusú, sztereotypiával készült bélyegek ismertetőjeleit (2. ábra).

Korábbi adatok: (l. Monográfia III. kötete, 684. o. I. dúcváltozatát).

1. Két alapvonal az „S" betű alatt vastagon utánmetszve. Erre a jelre vonatkozólag a vélemények eltérnek. Az említett alapvonalvastagodás körül fehér udvar van, ami leér a jobb, alsó háromszög átfogójáig. Ennek keletkezését én úgy magyarázom, hogy az anyamintán az alapvonalaknak megfelelő bemélyedések betömődtek — ez adja a fehér foltot — a dúcon. Ennek eltávolítására az anyamintán kimélyítették az S alatti két alapvonalat, vagyis utánmetszéssel javították. Ezzel szemben Pákozdi László és dr. Petrovits Tivadar annak a véleményüknek adtak kifejezést, hogy a vonalvastagodás nem javítás, hanem közönséges másolási hiba, mivel javításra csak ott kerülhetett sor, ahol korábban rajzhiba, pl. vonalszakadás keletkezett.

2. A bal, alsó háromszög függőleges befogójához tapadó színes folt erősebb, mint a II. típusnál. (Újabb megfigyelések szerint nincs lényeges különbség, sőt egy-egy ívnegyeden belül is változó intenzitással mutatkozik.)

3. A jobb, alsó háromszögben, az alsó sorban, a jobbról számított 11. négyzet színesen kitöltött. (Ez a metszetjelek 7. pontja szerint a jövőben 12. négyzet.)

Újabb adatok:

4. Erős, színes folt a jobb oldali gyöngysor 3. és 4. gyöngye között. (Dr. Petrovits Tivadar szerint ezt már Visnya Sándor is ismerte, de ő velem ezt nem közölte.)

5. Kis, színes pont az alulról számított harmadik alapvonalközben, a MAGYAR felirat „R" betűje alatt.

6. Színes tűszúrásnyi pont az alsó gyöngysor 6. gyöngyének tetején és felette még egy, az alsó alapvonalhoz tapadva.

7. Alapvonaltörés a bal, alsó háromszög felső csúcsától balra és jobbra, az alulról számított 16., illetve 17. alapvonalon.

8. A jobb, felső sarokgyöngy kerekded alakú.

A fentiekhez járulnak még a II. típus közös ismertetőjelei, a II/1., II/2., II/3.

Az elektrotyp lemez előállításához készített 98 db dúcra a fenti jelek átmásolódtak, de magának a matricának készítésekor is keletkeztek hibák, amelyek a

III. típusú elektrotyp bélyegek közös ismertetőjeleivé váltak.

Közben ki kell térnem *a két hiányzó dúccal* kapcsolatban egy eddig meg nem oldott problémára, mivel kérdéses, hogy a dúcok készítésekor egy, vagy több munkadúcot használtak-e fel a matricák készítéséhez.

Ha mindössze *egy dúcról* másolták a 98 db munkadúcot, akkor feltehető, hogy a másolás folyamán az anyaminta (matrica) is megsérült és így a gyártás folyamán egyre több hiba keletkezett a munkadúcokon. Ezt a felfogást támasztja alá az a megfigyelés is, miszerint az egyes ívhelyek dúcain csoportosan ismétlődő jelek fordulnak elő. Ilyen csoportos jel a Vasváry-féle 1. sz. ismertetőjel, amely 14 db dúcon ismert. Az is feltételezhető, hogy a 98 db dúc legyártása után az anyaminta annyira elhasználódott, hogy időnyerés miatt, újabb anyaminta készítése helyett — két, korábban készített, kézügyben levő, más származású dúcot használtak fel.

Amennyiben több dúc segítségével készítettek volna több matricát, vagy, ha egy dúcról készítettek volna többet, akkor a matricák számának megfelelő csoportokat, halmazokat kellene találnunk. A Vasváry-féle 1. sz. ismertetőjel újabban felfedezett két változatában, megfelel két halmaznak, de a többiek eddig ismeretlenek.

E kérdés megoldása várat magára, mivel az említett ismertetőjelek igen kicsik és kopás, vagy deformálódás miatt gyakran hiányoznak. Így meghatározásukhoz még sok-sok ezer bélyeg tanulmányozására lesz szükség.

A két kritikus dúc közül az *egyik* a B-20. ívhelyen fekszik. Ezt dr. Vasváry IIa. típusnak nevezte, mivel ezen megtalálta a II. típus ismertetőjeleit, amelyek a dúc jellegzetességeinél fogva másoláskor rákerültek az elektrotyp lemezre is.

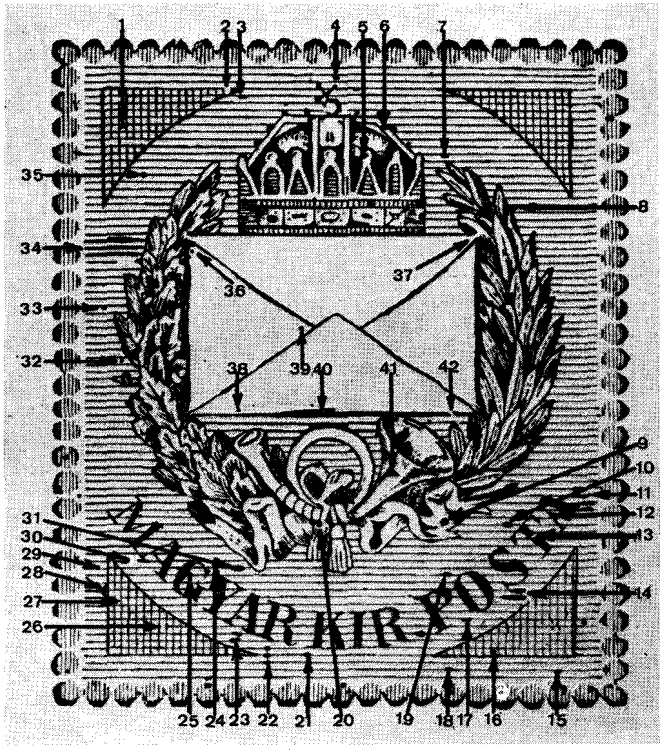
A *másik*, amelyet dr. Vasváry Ernő IV. típusnak nevezet, megtalálható a D-11 és az E-03 ívhelyen. Hogy ez miért fordul elő két ívhelyen is, arra részletesen kitérek az E ívnegyed leírásánál. Most csak annyit, hogy ez a dúc, amely a nyomólemez készítésekor mint patrica került alkalmazásra, megfelel az 1885-ben készített postatakarékpénztári-lap értékjegyének.

3. ábra. Az elektrotyp III. típus ismertetőjelei

Az elektrotyp III. típus ismertetőjelei

Az áttekinthetőség kedvéért az ismertetőjeleket két ábrán mutatom be: a 3. ábrán a gyöngysorokban levő ismertetőjeleket, míg a 4. sz. ábrán a bélyegkép belső rajzán található ismertetőjeleket.

4. ábra. Az elektrotyp III. típus ismertetőjelei

A gyöngyöket elláttam sorszámmal, de ezenkívül használni fogom a sarokgyöngy kifejezést is.

A gyöngyökre általában jellemző, hogy azok külső oldalán a függőleges vonalkák összeforrottak. Ezt a hibát utánmetszéssel javították, aminek az lett a következménye, hogy a stereotypokra jellemző kerekded gyöngyök helyett jellegzetesen levágott alakú gyöngyök találhatók az elektrotyp bélyegeken. Minthogy ezek a jellegzetességek elég jól mutatkoznak az ábrán, így csak azokat a gyöngyöket említem meg szövegben, amelyeken egyéb ismertetőjel is akad.

A felső gyöngysor gyöngyeinek ismertetőjelei

1. Csaknem minden bélyegképen eltorzult alakú. Belseje gyakran fehér.
5. A gyöngy tetején ékalakú hasadás, ami utánmetszés következménye *(típusismertetőjel).* Olyan dúcokon, amelyeken további utánmetszést is végeztek, a gyöngy felső részének „levágása" miatt a hasadás is eltűnt.
7. Jobb oldalán lefelé menő színes vonalka.
8. Középen kopott.
9. Színes pont a gyöngy közepén, jobb oldalán ferde vonalka.
10. Jobb oldalon, alul kopott.
15. Fent színes vonallal összekötve a 16.-kal.
17. Fent színes vonallal összekötve a 18.-kal.
18. Fent színes vonallal összekötve a 19.-kel.
20. Színes pont a 20. és 21. között.
21. Minden bélyegképen eltorzult alakú.

A bal oldali gyöngysor gyöngyeinek ismertetőjelei

2. A 2. és 3. gyöngy középen összeforrott, és jellegzetes alakban utánmetszett.
5. A gyöngy jobb oldala összeér a 13. alapvonallal.
13. A gyöngy alján kis, színes, ferde vonal.
17. A gyöngy közepén színes pont.
18. A 18. és 19. gyöngy közén, belül, kis, színes pont. Lehetséges, hogy ez nagyobb jelentőségű ismertetőjel, de eredete egyelőre nincs ellenőrizve.
21. A gyöngy belső oldalán kis, színes pont.
25. A gyöngy alján kis, színes pont.
26. Minden bélyegen eltorzult alakú.

A jobb oldali gyöngysor gyöngyeinek ismertetőjelei

2. A gyöngy jobb oldala jellegzetes alakban utánmetszett, belső oldalán, színes pont.
3. A gyöngy belső oldalán a 6. alapvonal meggörbülten a gyöngyhöz simul, külső oldala utánmetszet. A 3. és 4. gyöngy között, belül, nagy, színes folt *(típusismertetőjel).*
4. A gyöngy belső oldalán színes pont. Külső oldala jellegzetesen utánmetszett.
6. A gyöngy belső oldalán nagyobb, színes pont.
7. A gyöngy belső oldalán kis, színes pont.
9. A gyöngy belső oldala összeér egy meghosszabbított, alapvonallal.
18. A gyöngy belső oldala összeér két meghosszabbított alapvonallal.
20. A gyöngy belső oldalán kis, külső oldalán nagy, színes folt.
23. A gyöngy belső oldala csúcsosan hegyesedik az alapvonal felé. Külső oldalán utánmetszett. Kis színes folt a 23. és 24. gyöngy között.
24. A gyöngy külső oldala jellegzetesen utánmetszett.
25. A gyöngy belső oldalán nagyobb, színes pont. Külső oldala utánmetszett. A 25. és 26. gyöngy között kis, színes pont.
26. A jobb oldali alsó sarokgyöngy eredeti kerekded alakja utánmetszett, balra dűlő, alul hegyes téglalap alakban, ami gyakran eltorzult.

Az alsó gyöngysor gyöngyeinek ismertetőjelei

5. A gyöngy közepe fehér.
6. A gyöngy tetején színes folt, felette az 1. alapvonalhoz tapadva még egy, kis, színes folt *(típusismertetőjel).*
9. Alul vízszintesen utánmetszett.
10. Alul vízszintesen utánmetszett.
11. Alul vízszintesen utánmetszett és három vízszintes vonalka a gyöngyben.
12. A 12. és 13. gyöngy balra dűlő színes vonallal összekötve.
15. Kis színes pont a gyöngyközépen.
19. A gyöngy tetején, jobbra, színes folt.
20. A gyöngy tetején, jobbra, színes pont.

A bélyegkép főmotívumának ismertetőjelei

1. Alapvonalmegvastagodás a bal oldali felső háromszögben a +3, —5 és +3, —6 négyzetek között.
2. A bal oldali, felső háromszög vízszintes befogója megtörik a +17, —1 négyzet felett.
3. Kis, színes folt tapad az 5. alapvonal aljához.
4. Kis, színes folt tapad a 2. alapvonal aljához.
5. Színes folt a korona jobb oldali első táblájának gyöngyén.
6. Színes folt a korona jobb oldali pántján, a hajlat alatt. (Lehetséges, hogy ez a jel csoportismertetőjel.)
7. Színes pont tapad a 13. alapvonal aljához, a jobb oldali koszorúág csúcslevele felett.
8. Színes folt a koszorú leveléhez tapadva a 7. gyöngy magasságában.
9. Nagy, színes folt a jobb oldali szalagon. Ez a jel különféle alakban található és lehetséges, hogy ez is csoportismertetőjel.
10. Alapvonalvastagodás a T fejétől balra.
11. Alapvonalvastagodás négy alapvonalon az utolsó betű felett. Hasonló jelet észleltek a pénzutalványokon, ezért lehetséges, hogy ez egy jelentősebb ismertetőjel.

12. Színes folt tapad az utolsó A betű belső oldalához.
13. A T betű törzse fehér vonalban megszakad.
14. Az S betű alatt két alapvonal megvastagodott. Ettől jobbra alapvonaltörés három alapvonalon *(típusismertetőjel).*
15. Kis színes folt tapad az alulról számított 2. alapvonalhoz az alsó gyöngysor 19. gyöngye felett.
16. A jobb oldali, alsó háromszögben a —12, +1 négyzet színes *(típusismertetőjel).*
17. Alapvonalvastagodás az alulról számított 9. alapvonalon, az O betű alatt.
18. Alapvonalvastagodás az alulról számított 2. alapvonalon, az alsó gyöngysor 15. gyöngye felett.
19. Alapvonalvastagodás az alulról számított 15. alapvonalon, a P betű felett.
20. Színes folt a bal oldali bojt felső részében.
21. Alapvonalvastagodás az alulról számított 4. alapvonalon, a K betű törzsétől kissé balra.
22. Alapvonalvastagodás az alulról számított 3-4-5. alapvonalon, az első R betű törzse alatt. Ezekből az alsó: *típusismertetőjel.*
23. Alapvonalvastagodás a második A betű alatt, az alulról számított 6. és 7. alapvonalon. Lehetséges, hogy ez a jel csoportos ismertetőjel lesz.
24. Tűszúrásnyi pont tapad az Y betű bal felső ágához.
25. Alapvonalvastagodás a G betű törzsének jobb oldalán, a 15. alapvonalon.
26. Alapvonaltörés a bal oldali, alsó háromszög +8, —4 és +8, +5 négyzete között.
27. Alapvonaltörés a bal oldali, alsó háromszög +1, +9 és +2, +9 és +2, +8 négyzete között.
28. Színes folt tapad a bal oldali alsó háromszög befogójához az alulról számított 12—13—14. alapvonal között *(típusismertetőjel).*
29. Alapvonaltörés az alulról számított 16. alapvonalon, a befogótól balra *(típusismertetőjel).*
30. Alapvonaltörés az alulról számított 17. alapvonalon, a befogótól jobbra *(típusismertetőjel).*
31. Erős alapvonalvastagodás különböző alakban, az alulról számított 16. alapvonalon, az Y betű jobb ága felett.
32. Kis színes pont a bal oldali koszorúág makkja felett, a bal oldali gyöngysor 13. gyöngyének magasságában.
33. Kis, színes pont tapad a felülről számított 34. alapvonal aljához, a bal oldali gyöngysor 11. gyöngyének magasságában.
34. Alapvonaltörés a felülről számított 28. alapvonalon a bal oldali koszorúág levele mellett *(típusismertetőjel).* E felett, a 25—26—27. alapvonal megvastagodott.
35. Kis, színes pont a felülről számított 16. alapvonalon, a bal oldali felső háromszög átfogójától jobbra.
36. A boríték bal felső sarkában a keresztvonal alatt kis görbe vonal, benne pontocska. Bélyegenként különféle alakban.
37. A boríték jobb felső sarka nyitott *(típusismertetőjel).*
38. Tűszúrásnyi pont a boríték alján, a kürt fúvókája felett.
39. Kis pont a boríték közepén, a keresztvonaltól balra.
40. A boríték alsó peremvonala megvastagodik különböző alakban, lehetséges, hogy ez csoportos ismertetőjel lesz.
41. Nagy, színes folt a kürt tölcsérén.
42. Vonaltörés a boríték alsó peremvonalán, a jobb oldali sarok közelében.

Ebben a felsorolásban nem szerepelnek az előzően már ismertetett *metszetjelek,* valamint számos olyan

kisebb ismertetőjel, amelyek felismerése már nagy gyakorlatot igényelne. De nem is szükséges valamennyi felsorolt ismertetőjel megállapítása az elektrotypia és a sztereotypia megkülönböztetéséhez. Az elektrotypia legszembetűnőbb jele: a felső gyöngysor 5. gyöngyének tetején levő *hasadás.*

A Vasváry-féle 1. sz. változat (X és Y jel)

Dr. Vasváry Ernő az 1. sz. változat leírásakor két ismertetőjelet közölt.

1. Színes folt a 10. alapvonalon a G betű alatt.

2. Színes folt a 14. alapvonalon a KIR. szó R betűje felett, a bojtnál.

Ezeket az ismertetőjeleket a következő kilenc ívhelyen találta meg:

A-19. A-25,

C-16. C-22, C-25,

D-12, D-17, D-18, D-23.

Már kutatásaim kezdetekor, a tömeganyag rendezésekor észrevettem, hogy sok bélyegen látható a 2-es számú jel, viszont hiányzott az 1-es. Az anyag részletes feldolgozása alapján arra az eredményre jutottam, hogy létezik egy aránylag nagyszámú ismertetőjel csoport, amely a Vasváry által megállapított ívhelyeken kívül máshol is előfordul. Az összes, ehhez a csoporthoz tartozó ismertetőjelet X-nek neveztem el. Azokat az X-jelű bélyegeket, amelyeknél ezekhez a jelekhez a G betű alatti színes pont is csatlakozott, Y-nak jelöltem.

Ezen csoportosítás, ill. jelölés alapján az előfordulás az alábbi ívhelyeken volt megállapítható:

X jelűek:	Y jelűek:
A-17	A-19
A-18	A-22
	A-25
C-23	C-16
	C-22
	C-25
D-04	D-12
	D-17
	D-18
	D-23
4 db	10 db

Ezek közül a C-23-, a C-25- és a D-04-nek külön, *közös ismertetőjele* is van: a jobb oldali bojt melletti szalag bal széle egy vonalban hiányzik.

Az X-jel ismertetőjelei: (5. ábra)

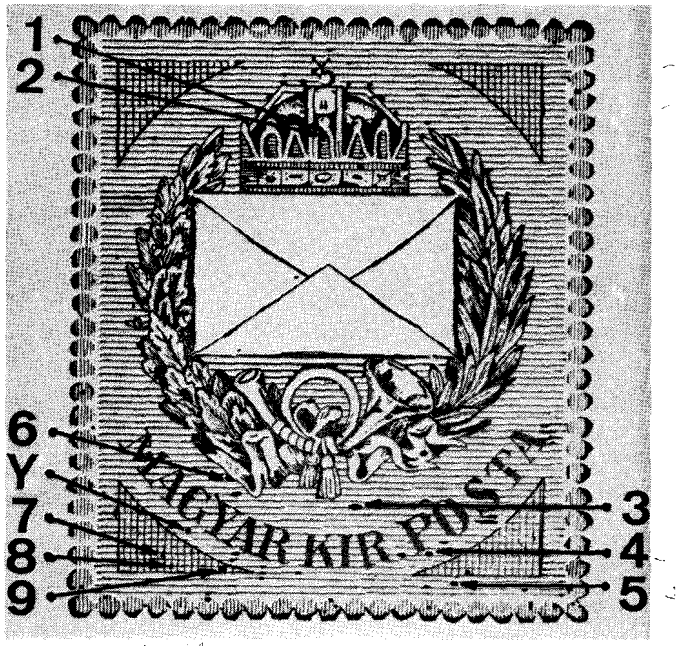
1. Vastag, színes vonal a korona középső pántjának bal, kettős vonalközében, a középső tábla gyöngyének magasságában.

2. A középső díszítő tábla ívének bal oldalához nagy, színes folt tapad.

3. Hosszú, színes folt a 14. alapvonalon, az I és R betűk köze felett (dr. Vasváry).

4. Kis, színes pont a P betű talpának jobb széle alatt, a 7. alapvonalon.

5. Színes pont az alsó 3. alapvonal aljához tapadva, a jobb alsó háromszög alatt, a 16. gyöngy jobb széle felett.

5. ábra. Az X és Y jel ismertetőjelei

6. A bal oldali szalag felmenő ágához színes pont tapad az Y felett, a 18. alapvonalközben.

7. A bal, alsó háromszög +6, +3 négyzetének jobb, felső sarkában, kis színes pont.

8. Ugyanezen háromszögben a +7, +1 négyzet jobb, felső sarkában kis, színes pont.

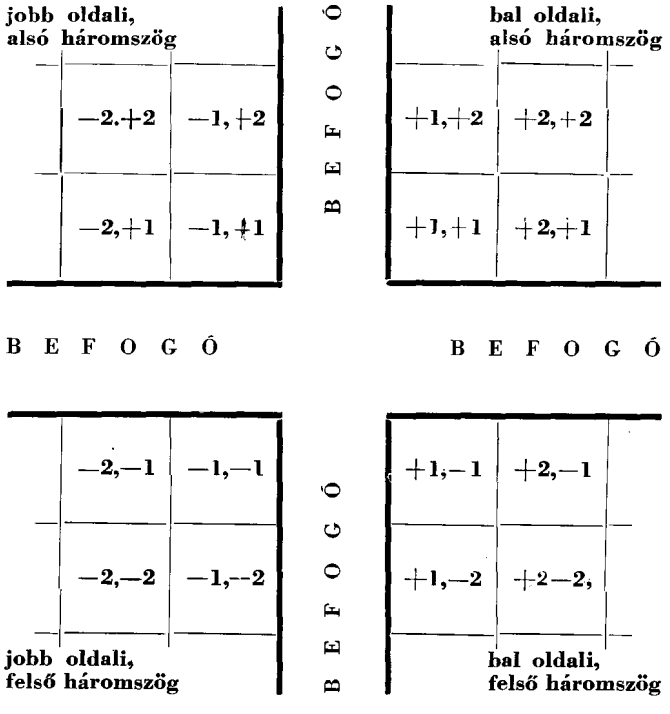
9. Ugyanott a +16, +1 négyzet színes folttal kitöltött.

A felsorolt ismertetőjeleken túlmenően az Y *jelhez csatlakozik* még *a G alatti,* az alulról számított 10. alapvonalközben fekvő, *nagy, színes folt* (5. ábra).

Az X és Y ismertetőjelcsoportok rendszertelenül helyezkednek el az egyes 25-ös ívnegyedekben. Az is figyelemre méltó, hogy a B ívnegyedben nem fordulnak elő, de a másik háromban majdnem egyenletes mennyiségben helyezkednek el.

Jelen tanulmányomban az egyes háromszögekben elhelyezkedő *négyzetek* jelölésére olyan rendszert kívánok bevezetni, amely emlékeztet a derékszögű koordináta rendszerre. Amint ezt a metszetjelek leírásánál a 7. pont alatt említettem, a jobb alsó háromszög függőleges befogója melletti négyzetoszlopát *teljes négyzeteknek* veszem.

A számozási rendszert a 6. ábrán mutatom be.

6. ábra. A négyzethálózat új jelölése

Az 1874-92. évi, 111 alapvonalú 2 krajcáros rányomott bélyeg

SIMÁDY BÉLA

Elöljáróban egy elvi kérdést kell tisztáznunk. Azt, hogy miért tartoznak a filatélia tárgykörébe a „postai teljesek", miért gyűjtjük azokat. A válasz egyértelmű: azért, mert bélyeg van rájuk nyomtatva. Ebből az is következik, hogy ezeket az objektumokat a rájuk nyomtatott bélyegek alapján kell rendszereznünk, gyűjtenünk. Tehát szakítani kell a már elavult *Ascher* katalógus rendszerezésével, amely a csoportosítás alapjául a nyomtatványok fajtáit tekintette. Ebből a helytelen csoportosításból következett az, hogy az egyébként teljesen azonos bélyegképű, de más fajtájú postai teljesek a katalógusban — de sajnos, a Monográfiában is — egymástól elszakadtak, rendszerezésük nehézkessé vált, noha sok esetben a rájuk nyomtatott bélyegeknek még a típusváltozatai is azonosak.

Az 1972. évi Michel-katalógus már szakított ezzel az elavult módszerrel és Németország postai teljeseit a bélyegképek szerinti csoportosításban tárgyalja. Az Amerikai Egyesült Államokban kiadásra kerülő Scott katalógus már évtizedek óta követi ezt a rendszert, mivel ott a gyűjtők a teljesekből kivágott bélyegeket régen gyűjtik és ezeknek helyét az albumok is tartalmazzák.

Fentiekből következik, hogy a postai teljeseken levő nyomtatott szöveg *lényegtelen* elemeinek (árjelzés, címhely, jegyzetek, mintajelzés, nyomdajelzés, stb.) változatait helytelen lenne *típusképző elemként* kezelni. Teljes figyelmünknek a gyűjtésünk tárgyát képező, rányomott bélyegekre kell összpontosulnia. A lényeges feliratváltozások, a teljesek vízjeleinek változása viszont *új kiadást* jelent. A postai teljesek típusváltozatait tartsuk meg a bélyegkép — mint a legfontosabb elem — számára.

Ma is vitatott, hogy a postai teljeseket hogyan nevezzük. Eddig a javasolt elnevezések közül egy sem honosodott meg nyelvünkben. A Monográfiában többek között javasolt „díjjegyes postai nyomtatvány" elnevezés egyrészt hosszú, másrészt lényegtelen elemre, a nyomtatványra helyezi a hangsúlyt. Márpedig a filatélia nem űrlapokkal, hanem bélyegekkel és természetesen a bélyegek postai felhasználása során keletkezet dokumentumokkal: bélyegzésekkel, postai jelzésekkel, stb.-vel foglalkozik. Ezért a helyes és a lényegre mutató elnevezésnek a *rányomott bélyeget* tartom.

Rátérve az 1874—92. évi, 2 krajcáros, dombornyomással kombinált magasnyomású rányomott bélyegre, először a korábbi szakirodalomban előforduló alapvető hibák korrigálásával kell foglalkozni.

Az újabb kutatások bebizonyították, hogy téves azon korábbi megállapítás, amely szerint minden magasnyomással készült levélborítékrajzú bélyeg (feketé-

számú krajcáros, újságbélyeg, 85 alapvonalú rányomott bélyegek, 111 alapvonalú 2 krajcáros) azonos ősmintára vezethető vissza. Ez a megállapítás a bélyegtípusokra vonatkozóan fenn állhat, de semmi esetre sem a 111 alapvonalú 2 krajcárossal kapcsolatban.

A 111 alapvonalú rányomott bélyegen a gyöngykeret két függőleges oldalán 25—25 db gyöngy van, szemben a többi levélborítékrajzú bélyeg ugyanitt 26—26 db gyöngyével. Ez a tény önmagában elegendő annak bizonyítására, hogy a 111 alapvonalú 2 krajcáros bélyeg egy külön elkészített ősdúcról származik és a többi levélborítékrajzú bélyeghez csak képében hasonlít. A korábbi szakirodalomban ez a bélyeg eddig „110 alapvonalú"-ként szerepelt, holott a valóságba 111 alapvonal (!) található rajta.

A metszetjelek

A bélyegképre jellemző közös ismertetőjelek, a metszetjelek, amelyek még az ősdúcon keletkeztek, a következők:

1. A bal, felső háromszög derékszöge nyitott.

2. A jobb, felső háromszög felső hegyesszöge „tompán" végződik.

3. A bal, alsó háromszög derékszöge nyitott.

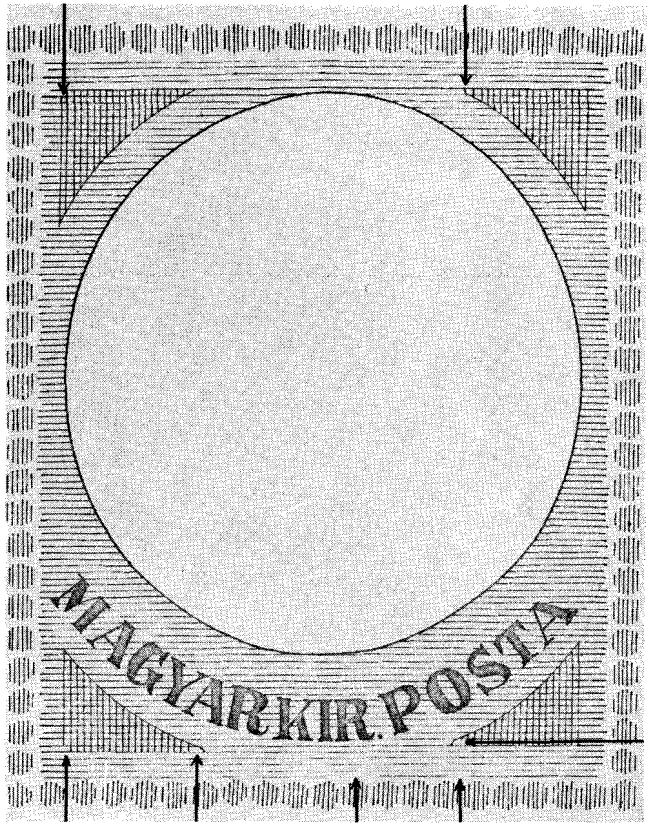
4. A bal, alsó háromszög alsó hegyesszöge „tompa" és a jobb oldali szélső, függőleges karírozási vonal hiányzik.

5. A jobb, alsó háromszög alsó hegyesszögének metszési hibái hasonlóak a 4. pontban foglaltakkal.

6. Az alsó alapvonal a 12. gyöngy felett, továbbá a 15. és 16. gyöngy középvonala felett szakadt.

7. Metszetjelnek tekinthető az alapvonalaknak egyenlőtlen hosszúsága, vagyis az alapvonalak végei nem alkotnak egyenest.

A metszetjeleket az 1. ábrán mutatjuk be.

1. ábra. Metszetjelek

A 111 alapvonalú 2 krajcáros kiadásai

Mielőtt a rányomott bélyegek típusainak ismertetésére rátérnék, célszerű összefoglalni az ezzel a bélyegképpel kiadásra került postai nyomtatványokat. Mivel a rányomott bélyegek katalógusának ez a része még nem látott napvilágot, a különböző kibocsátásokat az 1-es sorszámmal kezdem. A katalógus (kézi-

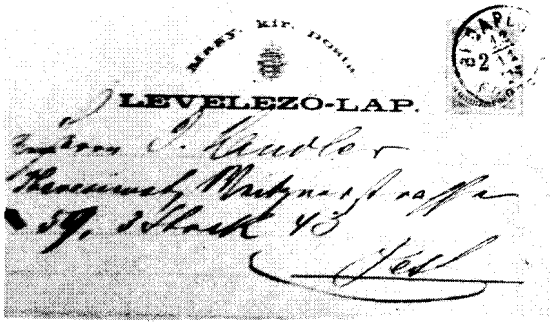
könyv) ezen részének megjelenése után a sorszámokat korrigálni kell.

E bélyegképpel készült postai levelezőlapok háromféle vízjellel, illetve vízjel nélküli papíron készültek. Ezek a Monográfia számozása szerint: a IIb, a III. és az V. számú postai teljes vízjelek, amelyeket a kézikönyv már helyesen II., IV. és VII. sorszámmal jelöl. Ez utóbbiakat a felsorolásban zárójelben tüntetem fel.

1874.

1. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*

A levelezőlapon ívelt felirat: „Magy. kir. posta", az ívben koronás kiscímer, alatta egyenesvonalú felirat: „LEVELEZŐ-LAP" (2. ábra). Vízjel: IIb. (II.).

2. ábra. 1874. Belföldi levelezőlap

1876.

2. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*

Azonos szövegelrendezés. Vízjel: III. (IV.).

1879.

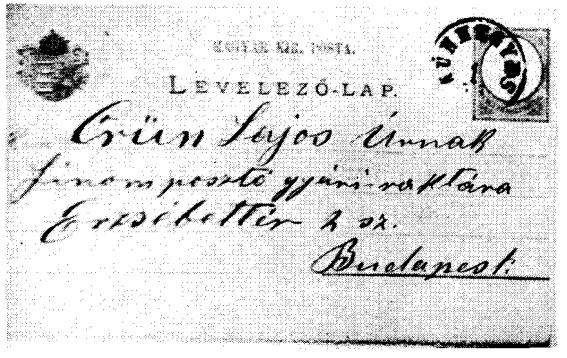
3. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*

Azonos szövegelrendezés, de a címvonalak a jobb oldalon 4—5 mm-el hosszabbak. Vízjel: III. (IV.).

1880.

4. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*
5. *Válaszos levelezőlap, 2+2 kr, barna*

Új feliratelrendezés: „MAGYAR KIR. POSTA/LEVELEZŐLAP", két egyenesvonalú sorban. A bal sarokban új rajzú koronás címer (3. ábra). Vízjel: III. (IV.).

3. ábra. 1880. Belföldi és válaszos levelezőlap

1880.

6. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*
7. *Belföldi levelezőlap magyar—horvát szöveggel, 2 kr, barna*

Azonos szövegelrendezés. Vízjel: V. (VII.).

1882.

8. *Belföldi levelezőlap, 2 kr, barna*
9. *Belföldi levelezőlap magyar—horvát szöveggel, 2 kr, barna*
11. *Válaszos levelezőlap magyar—horvát szöveggel,*
10. *Válaszos levelezőlap, 2+2 kr, barna*
2+2 kr, barna

Azonos szövegelrendezések. Vízjel nélkül.

1884.

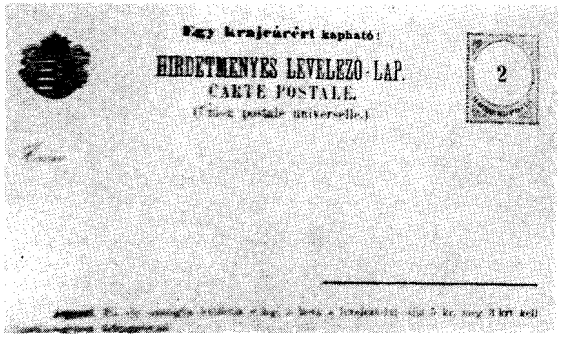
12. *Adóintés, 2+2 kr, barna*

Háromrészes levelezőlap. A második lap előoldalán címzés az ügyfélnek és rányomott bélyeg. A harmadik lap előoldalán címzés az adóhivatalnak és rányomott bélyeg. Többféle előnyomott címzéssel készült. Vízjel nélkül.

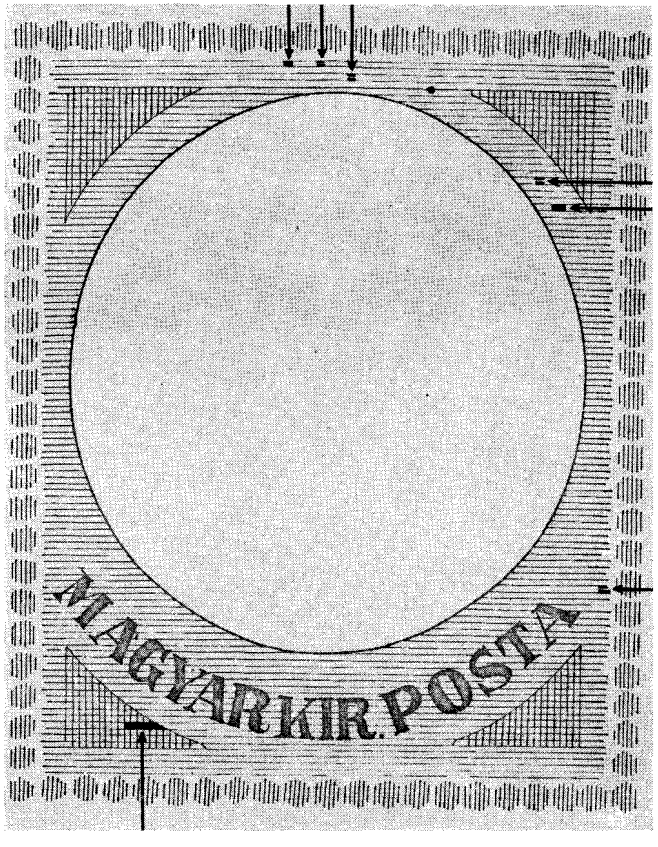
1892.

13. *Hirdetményes levelezőlap, 2 kr, kék*

Szöveg a bélyegkép színében: „Egy krajcárért kapható (HIRDETMÉNYES LEVELEZŐ-LAP (CARTE POSTALE) Union postale universelle". A hátlapon, a szegélyen hat hirdetés (4. ábra). Vízjel nélkül.

4. ábra. 1892. Hirdetményes levelezőlap

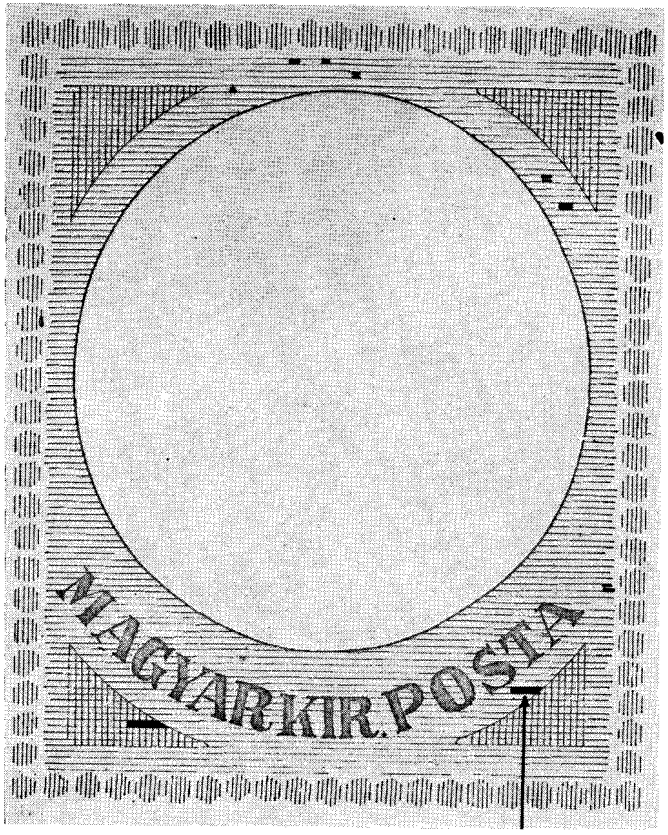
5. ábra. I. típus

A bélyegképek típusai

I. típus:

Ez a típus az 1874. és 1876. évi kiadások bélyegképe. A nyomódúcok feltehetően *egy,* az ősdúcról vett *anyamintáról* készültek. Ezen a másoláskor több hiba keletkezett (alapvonalhiányok, alapvonal összeolvadások), amely minden nyomódúcra átkerült. Ez a 11 darab, kisebb-nagyobb hiba adja az I. típus ismertetőjeleit (5. ábra).

Az I. típussal azonos gyakorisággal fordul elő az Ia. altípus, amely úgy keletkezett, hogy az anyamin-

6. ábra. I a. altípus

táról vett másolaton újabb hiba, ismertetőjel keletkezett (6. ábra).

Mindkét bélyegképnél gyakran — különösen az 1876. évi kiadásnál — fordul elő a jobb oldalon erősen kopott nyomódúc lenyomata. Valószínűleg ezek az erősen elhasználódott nyomódúcok (7. ábra) indokolták, hogy 1879-től az ősdúcról vett másolatokkal új nyomódúcokat, új nyomólemezeket készítsenek és vegyenek használatba.

Az I. típusnál és az Ia. altípusnál gyakori az összefolyó nyomat, elsősorban a „MAGYAR KIR. POSTA" feliratnál. Ezek azonban nem a nyomódúcok hibáira, hanem a könyvnyomtatás jellegzetességére ve-

7. ábra. Kopott nyomódúc

zethetők vissza. Ismétlődő, rendszeres lemezhiba az I. típusnál eddig nem ismert.

Mint említettem, 1879-ben a nyomólemezek elhasználódása miatt új dúcokat, nyomólemezeket készítettek. Az új nyomódúcok — jelen ismereteink szerint — az ősdúcról vett *három anyaminta* közbeiktatásával készültek. Ezt a rajtuk megtalálható *metszetjelek* igazolják. Ezeken felül más közös ismertetőjelük az I. típussal nincs. Az 1879-től a század végéig tartó nyomási időszak alatt a bélyegképeknek, az egymástól eltérő ismertetőjelei alapján, *három* további *típusa* különböztethető meg.

II. típus.

A II. típus 1879-től a század végéig, a III. és IV. típussal azonos gyakorisággal fordul elő. Ez a típus szol-

8. ábra. Lemezhiba (II. típus)

9. ábra. Lemezhiba (II. típus)

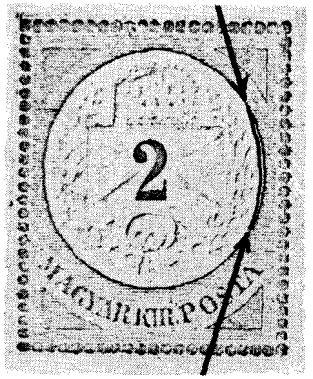
gáltatja az ún. „hibátlan" bélyegképet, mivel egyedi ismertetőjelekkel nem rendelkezik. A bélyegképen csak a *metszetjelek* (1. ábra) állapíthatók meg.

Eddig két, vonalszakadás formájában mutatkozó lemezhibája, nyomódúc sérülése ismert (8. és 9. ábra).

Ennél a típusnál egy igen érdekes metszetjavítás ismert: a belső ovális keret jobb oldali része *utánmetszett.* Az ív egy szakaszán kettősvonalú (10. ábra).

IIa. altípus.

A felső gyöngysor 9. gyöngyének jobb, alsó szélét érintően, ferde, színes vonal helyezkedik el. Ehhez az

10. ábra. Metszetjavítás (II. típus).

altípushoz a II. típusú bélyegeknek mintegy 1/3-a tartozik (11. ábra).

A IIa. altípusnak egy lemezhibája is ismert. Az alsó gyöngysor 10. gyöngyén, felül színes, fekvő, ovális folt helyezkedik el (12. ábra). Több metszetjavítás is ismert a belső ovális kereten és egyes gyöngyökön.

III. típus.

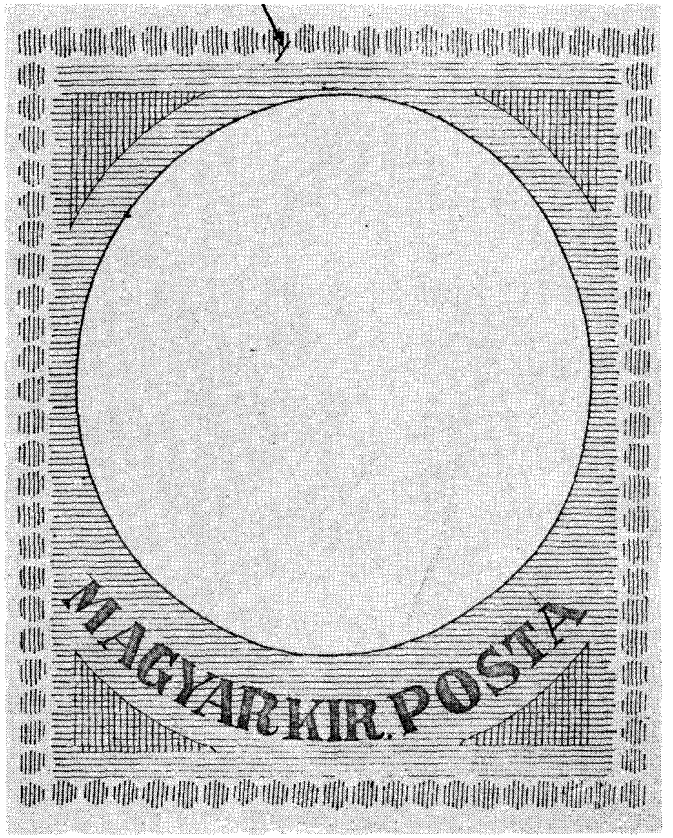
A III. típusnak négy ismertetőjele van, amelyet a 13. ábrán mutatunk be.

Két metszetjavítása is ismert (14. és 15. ábra).

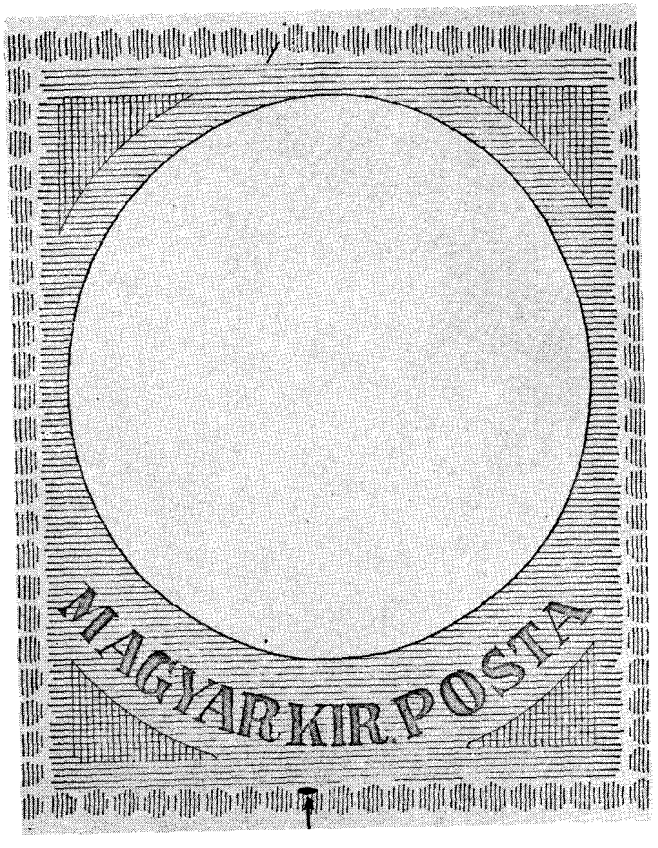
IIIa. altípus.

Ismertetőjele: a jobb, alsó háromszög mellett, a 10. alapvonalköz szélén színes alapvonal összefolyás (16. ábra).

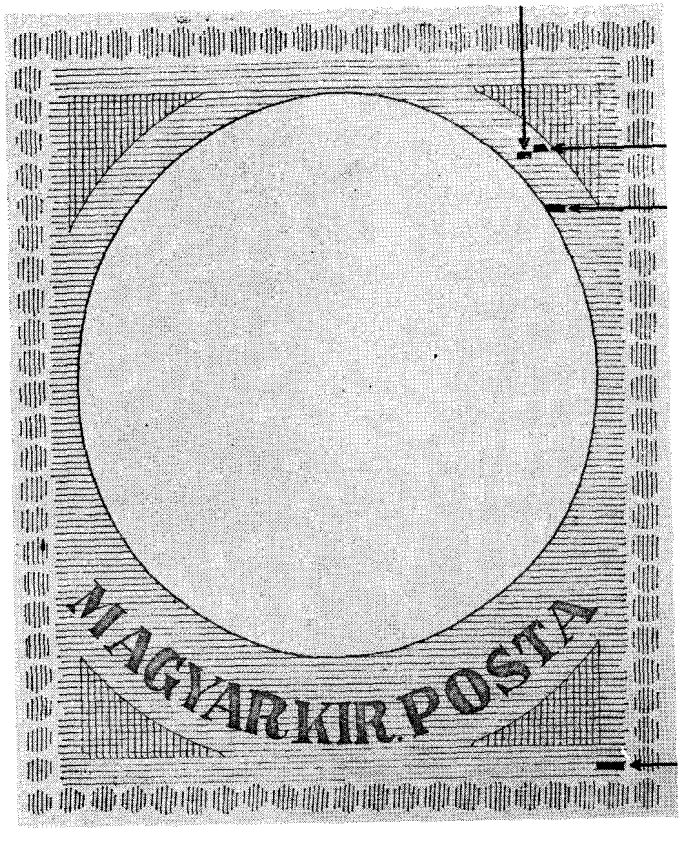
Ebből az altípusból lemezhiba, metszetjavítás nem ismert, viszont ehhez az altípushoz tartozik a Monográfia I. kötetének 309. oldalán bemutatott „exfolációs" (lemezvisszahajlási) hiba.

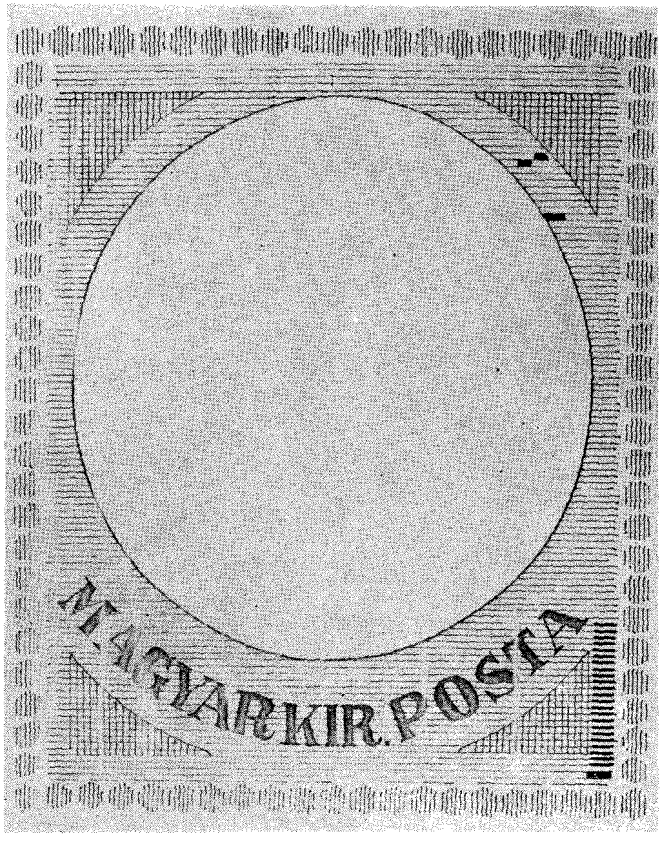
11. ábra. II.a. altípus

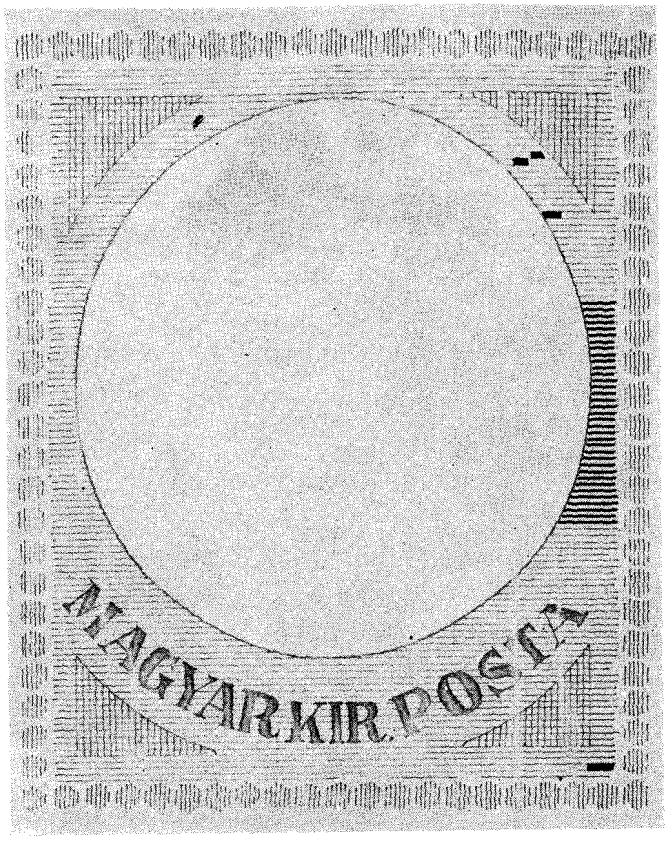
12. ábra. Lemezhiba (II.a. altípus)

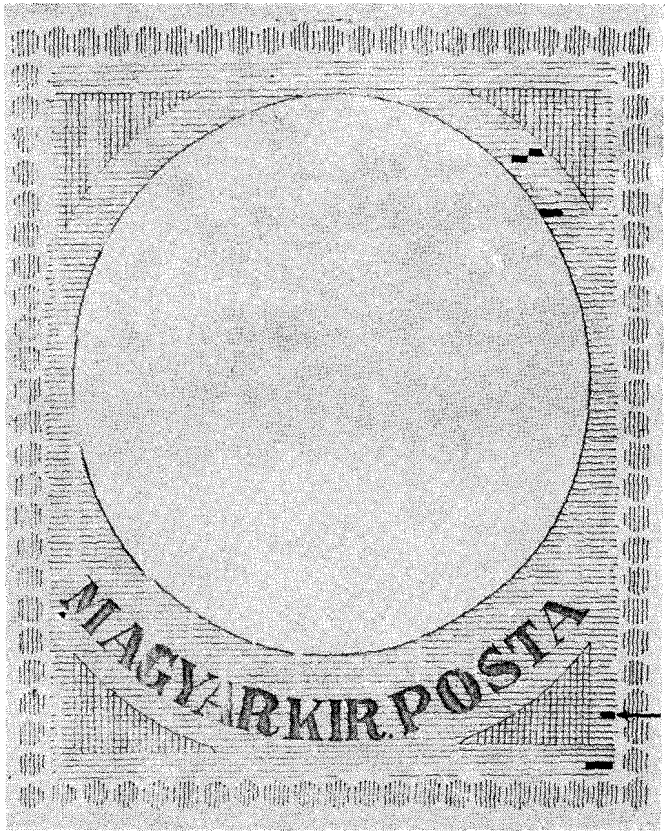
13. ábra. III. típus

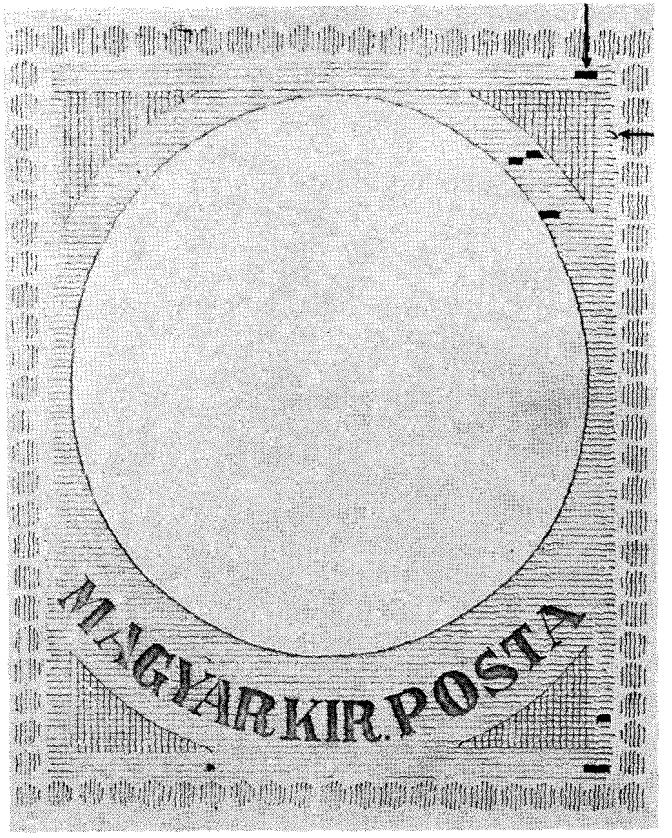
14. ábra. Metszetjavítás (III. típus)

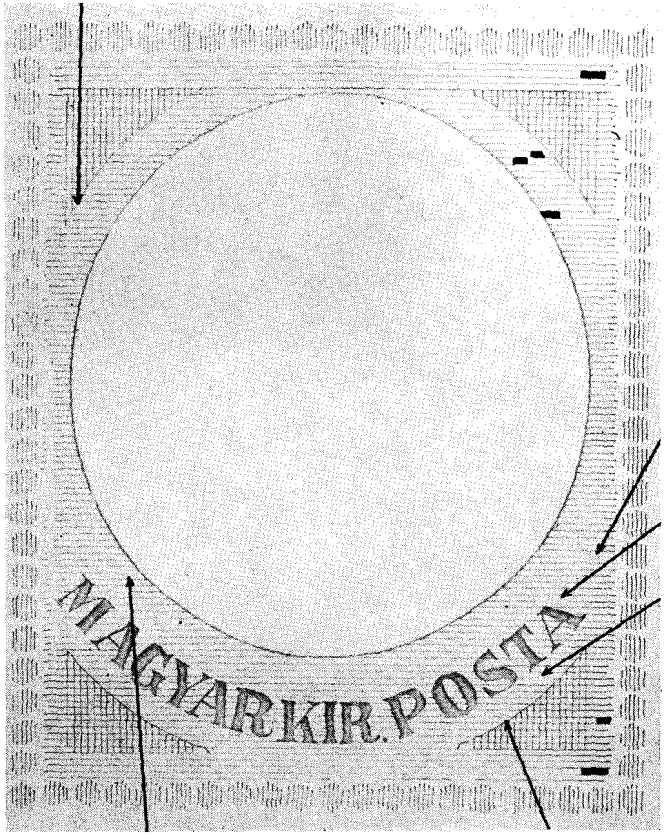
15. ábra. Metszetjavítás (III. típus)

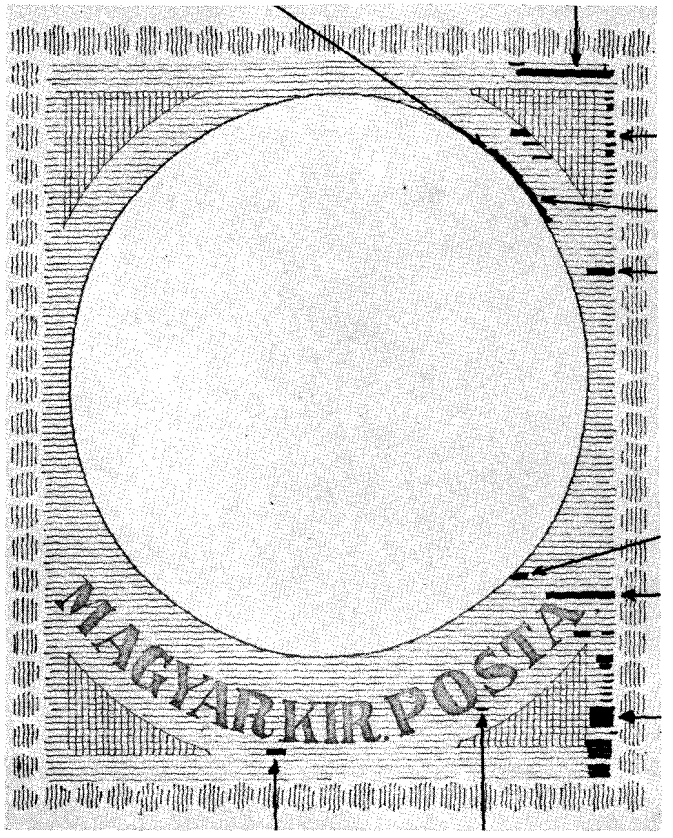
16. ábra. III a. altípus

17. ábra. II.b. altípus

18. ábra. Lemezhiba (III b. altípus)

19. ábra IV. típus

IIIb. altípus.

Jellemzője, hogy a IIIa. altípus ismertetőjeléhez két újabb csatlakozik, amelyet a 17. ábrán mutatunk be.

Ez ideig egy lemezhibája ismert, amelyen számos alapvonalszakadás látható (18. ábra).

IV. típus.

Ez a típus szintén előfordul a század végéig. Igen sok ismertetőjelet, lemezhibát tartamazó bélyegkép (19. ábra). Metszetjavítása ismert, valamint a II. típuson már észlelt, a 10. ábrán láthatókhoz hasonló, ovális keret javítása is.

Minden egyes bélyegkép a fent leírt valamelyik típusba egyértelműen besorolható. Az egyes típusokon és altípusokon belül előforduló lemezhibák és metszetjavítások sorszámozása még korai lenne, mivel újabb változatok elfordulása feltételezhető.

—.—

Az alábbiakban táblázatban összefoglalom a 111 alapvonalú 2 krajcáros kiadásonkénti típusváltozatait.

Kiadás	I.	Ia.	II.	IIa.	III.	IIIa.	IIIb.	IV.
1874. 1.	+	+						
1876. 2.	+	+						
1879. 3.			+	+	?	+	?	+
1880. 4.			?	?	+	—	—	—
1880. 5.			+	?	+	—	—	—
1880. 6.			+	?	?	—	—	—
1880. 7.			+	?	?	—	—	—
1882. 8.			+	+	+	+	+	+
1882. 9.			+	?	?	?	+	+
1882. 10.			+	+	+	?	+	+
1882. 11.			?	?	+	?	+	+
1884. 12.			+	?	+	+	?	+
1892. 13.			+	+	?	?	+	?

Megjegyzés: + : előforduló változat,
? : feltehetően létező változat,
— : feltehetően nem létező változat.

A rányomott bélyegkép típusok szerinti feldolgozásán kívül specializálási lehetőséget ad a dombornyomásnak a bélyegképhez való, különböző irányú eltolódásának gyűjtése, valamint a kiegészítő bérmentesítéssel ellátott levelezőlapok rendszerezése is.

Bár a felsorolt lapoknak is legfontosabb filatéliai eleme a rányomott bélyegkép, mégsem szabad megfeledkezni az egyéb rányomtatott elemekről sem. Elsősorban vonatkozik ez az 1879-től a levelezőlap bal felső sarkában található címerre. A címer nyomódúcait 1884. körül cserélték ki. Az 1879—1884 közötti időszakban nyomott levelezőlapok címerein a kettőskereszt keresztágai között, a tengelytől balra színes folt látható. Az új nyomódúcokon ezt a hibát kiküszöbölték. Az 1884-től használt címer-nyomódúcok lenyomatain ismétlődő hibák előfordulnak. A címer kétfajta dúcváltozata, az előforduló címer-nyomódúchibák és a rányomott bélyegek típusváltozatai között összefüggés nem található.

Az összefüggően is előforduló válaszos levelezőlapok és adóintések rányomott bélyegei az összefüggéseken azonos, de vegyes típusokban is előfordulnak. A rendelkezésre álló, igen kis számú, összefüggő több részes levelezőlap nem volt elegendő arra, hogy ezekből bárminemű következtetést le lehetett volna vonni.

A rányomott bélyeg, a címer, a felirat, a címvonalak és lábjegyzet egymáshoz viszonyított elhelyezkedése különösebb figyelmet nem érdemel, mivel sem a posta, sem a nyomda nem fordított gondot az egymáshoz viszonyított méretek betartására. Ennek következtében azok, nem utolsó sorban a vágás pontatlanságai miatt is, jóformán minden darabon másképpen alakulnak.

Erről a rányomott bélyegképről a Filatéliai Szemle 1971. évi áprilisi számában már közlésre kerültek korábbi észrevételeim. Jelen tanulmányom az ott közölteket tovább fejleszti, ezért néhány ott közölt megállapítás helyreigazításra szorul. Így:

1. Az I.b. altípus nem létezik. Az csupán az I.a. altípus halványabb nyomata.

2. Az ottani IIa. altípus megfelel a IIIb. altípusnak.

3. Az ottani IIb. altípus a III. típus egyik, javított nyomódúcának lenyomata.

4. Az ottani II.c. altípus megfelel a IV. típusnak.

5. Az ottani IId. altípus megfelel a IIa. altípusnak.

Megnyílt a Bélyegmúzeum

SIPOS JÓZSEFNÉ, a Bélyegmúzeum tudományos munkatársa

A két év után megnyílt Bélyegmúzeum területe 500 négyzetméterre bővült, ahol 2176 kiállítási keretben, mintegy 200 000 magyar és külföldi bélyeg — közte számos újdonság — várja a látogatókat.

A korábban kiállított magyar anyag elsősorban a megjelent sorozatok bemutatására törekedett. Színváltozatok csak 1871-es kő és réznyomatos kiadásánál szerepeltek. A papír, szín, nyomási-fogazási különlegességek különösebb rendezés nélkül kerültek kiállításra.

Az anyag legjelentősebb részét képező Poppovits-gyűjtemény, eredeti kiállítási formában a bélyegek egyszerű bemutatására törekedett.

Az újonnan kiállított magyar anyag számos, eddig még be nem mutatott, valamint most vásárolt bélyeggel bővült. Bemutatásra kerülnek a magyar klasszikus bélyegek, ezt követően földrészek szerint a külföldi kiállítási anyag.

A magyar gyűjtemény az előfutár levelekkel kezdődik. Az előforduló bélyegzőtípusokból a lehető legtöbbet igyekeztünk bemutatni. A múzeum új vásárlása az 1848-as Thán Mór féle bélyegtervezet. Az 1850—1858-as levelek feldolgozása, valamennyi levélanyaghoz hasonlóan, a bérmentesítési formák szerint történt. Itt találhatók az 1854-es „tokaji átütésű" levelek — köztük az eddig ismeretlen 9 kr-os Ba típuson előforduló — amelyek eddig csak alkalmi kiállításon kerültek bemutatásra.

Az 1867-es kiadás feldolgozása színváltozatok, összefüggések, valamint levélanyag felhasználásával készült. Ennek az időszaknak egyik ritkasága az 1868-as Határőrvidék bélyege, amely nem rég került a múzeum gyűjteményébe. Itt tekinthető meg, 100-as ívben, a rézvörös 1868-as hírlapilletékbélyeg, amely egyedi darab.

Az 1871-es anyag, amely a Poppovits-gyűjtemény felhasználásával készült, a kiállított magyar gyűjtemény talán legteljesebb része. A gyűjtemény felhasználása nélkülözhetetlen volt ahhoz, hogy a gyűjtők számára képet adjunk egy megközelítőleg teljes, szakszerűen rendezett klasszikus anyaggal.

Így láthatók a Monográfia III. kötetéből már ismert eredeti tervezetek, amelyek az 1871-es kiadáshoz készültek. Külön kiemelném az újonnan felfedezett ú.n. első nyomású 2 kr-s bélyeget.

A világon egyedülálló ívrekonstrukciók összeállítása több mint egy éves munkánk eredménye. Az 1871-es kőnyomatos bélyegsor valamennyi címlete bemutatásra kerül, mellette a fogazási ívvel, amelyen látható, hogy a különböző típusok hogyan helyezkedtek el az íven. Sajnos még vannak hiányok, de táv-

lati tervünk, hogy a gyűjtők segítségével — esetleg csere útján — ezeket is pótoljuk.

Az 1871—1888-as bélyeganyag is bővült. Feldolgozása a színváltozatok, összefüggések, fogazatok, különlegességek, valamint a levélanyag felhasználásával készült. Az 1874—1888-as levélanyag is közeli vásárlása múzeumunknak.

Az 1919 utáni kiadások után bemutatjuk a nyomási, fogazási rendellenességeket. Ezek közül megemlíteném az 1921/25-ös fordított Madonnát, az 1938-as Nagymányát, az 1920/24-es 600/800 f-es bélyeget és nem utolsó sorban az 1913-as Turulos sor 50 filléres ívének 13. bélyegét, amely tévesen 35 fillér. 1915-ben a sorozatot II. Hadisegély sorként felülnyomták, így került néhány tévesen nyomott ív is felülnyomásra, amelyek közül egyet bemutatunk.

Feladatunknak tekintjük a klasszikus és külföldi anyag bővítését, a hiányok pótlását. Tervbe vettük az 1872-es réznyomatos kiadás ívrekonstrukcióját, az 1874—88-as anyag további kiegészítését, ívrekonstrukcióval, valamint vésetjavítással.

Időszaki kiállításaink az ifjúsági gyűjtőket, iskolai köröket segítik. Jelenleg a „Budapest centenáriuma" kiállítás tekinthető meg.

A múzeumba látogató gyűjtőket, katalógizálásban, valamint szakmai tanácsokkal segítjük.

Egy múzeumi kiállítás sohasem kész, végleges. Folyamatosan dolgozunk az anyag még részletesebb feldolgozásán, ehhez várjuk a gyűjtők javaslatát, hogy az igények ismeretében végezzük a további területek feldolgozását.

Bélyegkatalógus

MADARÁSZ GYULA

A „Budapest 71" nemzetközi bélyegkiállítás mozgalmas sorozatában talán kissé elhalványult egy — évtizedek óta igen nélkülözött — nagy jelentőségű filatelista munka, Madarász Gyula: Bélyegkatalógus.

A magyar gyűjtemények bevezető részét képező, az 1850—1864-es kiadású, hazai felhasználású osztrák bélyegek, a mindkét postaigazgatás által forgalomba bocsátott 1867-es kiadás részletes, magyar vonatkozású értékelésével szakirodalom eddig nem foglalkozott, de hiányzott az 1871-es kő- és réznyomatos bélyegeink, ezek különlegességeinek és bérmentesítéseinek helytálló katalogizálása és értékelése is.

Ennek a hiányosságnak tulajdonítható az a sajnálatos tény, hogy az említett időszak filatelista anyaga az elmúlt évtizedek során a klasszikus bélyegek általános nagy áremelkedése mellett — valós értéküknek ismeretének hiányában — szinte kikapcsolódott a hazai gyűjtői forgalomból. De erre vezethető vissza a külföldi katalógusok általában helytelen katalogizálási rendszere és értékelése is.

Madarász Gyula jelen munkája messze meghaladja egy bélyegkatalógus szokványos szintjét. Fő érdeme, hogy sok évtized hiányát pótlóan végre tudomást szerezhetünk az említett időszak bélyegeinek, változatainak és bérmentesítéseinek valós értékéről. Erre — a szükséges ismeretek hiányában — a szerzőn kívül más aligha vállalkozhatott volna. A katalógus összehasonlító árrendszert alkalmaz, tehát súlyos hiba lenne a most közölt értékelést örökérvényűnek tartani. Az újabb ismeretek birtokában szükséges, hogy időszakonként kiigazításokkal biztosítsuk a katalógus használhatóságát.

A szerző bátor és igen dicséretes feladatra vállalkozott, amikor — ellentétben a részben illetékes osztrák katalógusokkal — valóban helyes és erre már régen megérett katalogizálást hajtott végre. Utalok itt az eddig csak alszámokkal jelölt, de filatelista szempontból valóban külön kiadásoknak tekinthető 1850-es és 1854-es — a vízjeles és vízjel nélküli —, valamint az 1863-as és az 1864-es kiadás — vízjelnélküli és vízjeles — papírosra nyomott bélyegeinek szétválasztására. Bár mindkét esetben csak ívvízjelről beszélhetünk, amely nem terjed ki az ív valamennyi bélyegére, de ténylegesen, filatelista szempontból feltétlenül megkülönböztetendő. Az 1850-es és az 1854-es kiadás megkülönböztetése, az alkalmazott kézi és gépi papíros folytán eddig sem okozott problémát.

A szerző lényeges és eddig nagyon elhanyagolt magyar vonatkozású különlegességekre hívja fel a gyűj-

tők figyelmét: az osztrák 1864-es kiadásnak 1867. május 1. és június 15. közötti magyarországi felhasználására. Azonos jellegű a katalógus végén felsorolt, a magyar postaigazgatás romániai postahivatalaiban forgalmazott soldo-értékű bélyegek felvétele a magyar bélyegek közé.

Az 1867. május 1. óta önálló magyar postaigazgatás első hazai előállítású és kizárólagosan csak Magyarország területén forgalomba bocsátott bélyegei sorát az 1871-es kőnyomatosok — a szerző által felfedezett — első kétkrajcáros nyitja meg az 1. katalógus számmal. Ezt követik az 1871-es kő- és réznyomatos bélyegek, bélyegkülönlegességek és bérmentesítések, valamenynyi eddig ismert előfordulásának részletes ismertetése.

Megemlítendő tipizálási rendszere az 1850-es és 1854-es kiadásnál. Ez részben egyezik a Monográfiában alkalmazottal, de bizonyos esetekben attól eltérő, megjegyezve, hogy felsorolásra csak azok a típusok kerültek, amelyek magyarországi felhasználása eddig ismert.

Szólni kell a katalógus árainak gyakorlati alkalmazásáról. A szerző megjegyzi: „a közölt árak egymáshoz viszonyított értékelést jelentenek, amelyek szorzószámmal számíthatók át a különböző pénznemekre". Nem lényegtelen ehhez hozzáfűzni még azt az észrevételt sem, hogy míg az egyes pénznemeken belül is a szorzószám kialakulását erősen befolyásolhatja az egyes kiadások helyi gyűjtői kedveltsége.

P. L.

A MABÉOSZ Tudományos Munkaközösségének hírei

A Tudományos Munkaközösség a MABEOSZ Küldöttközgyűlése után működésének szabályozására új ügyrendet dolgozott ki és szeptemberi taggyűlésén új vezetőséget választott. Az elnök: Dr. Rend Ferenc, titkár: Bér Andor, adminisztratív és szervező titkár: Galambos László lett.

*

A vezetőség taggyűlés elé terjesztette munkatervét, amely a főbb kutatási területeket és a klasszikus gyűjtés terjesztésének feladatait határozza meg. Így:

1. Az 1871. évi könyvnyomású hírlapbélyeg ívrekonstrukciója
2. 1874—81. II. lemez 10 kr. kétszer 100-as nyomólemez-rekonstrukciója
3. 1874—99. évi boríték rajzú díjjegyes értékcikkek feldolgozása
4. 1924. évi Jótékonysági sor ívrekonstrukciója
5. 1945—46. évi inflációs kiadások rendellenességei, futárposta stb.
6. 1960. évi Lenin 90 éves bélyeg ívrekonstrukciója
7. A bélyeg előtti idők postaszolgálata, útvonalak, postajelzések
8. Kamarakiállítások rendezése a székházban
9. Vidéki városokban vándorgyűlések rendezése
10. Tanácsadó szolgálat megszervezése

Februárban a munkaközösség öt tagja mutat be kamara-kiállítás keretében egy-egy témafeldolgozást a Székházban. A kiállítás időtartama alatt meghatározott időben a kiállító jelen lesz és válaszol a látogatók esetleges kérdéseire. Ezzel lehetővé válik az anyaggal kapcsolatos közvetlen tapasztalatcsere.

*

1972. november 26-án Miskolcon vándorgyűlést tartott a Tudományos Munkaközösség. Bér Andor a kiállításra készülő bélyeg-feldolgozás esztétikájáról, Surányi László az 1924. évi Jótékonysági sor és az 1960-as Lenin 90 éves bélyeg ív-rekonstrukciójáról tartott előadást. Mindkét előadást élénk vita követte. Délután baráti összejövetelen vitatták meg Miskolc legjobb gyűjtői a munkaközösség tagjaival a klasszikus, és klasszikus módon való gyűjtés problémáit.

Ezúton is köszönetet mondunk az Északmagyarországi Területi Irodának és a Miskolc városi vezetőségnek lelkes szervező munkájukért és szíves vendéglátásukért.

*

A MABEOSZ elnöksége megvitatta és jóváhagyta a Bélyegvizsgáló Állomás új szabályzatát, amely összhangban áll a legfejlettebb nemzetközileg is elfoga-

dott szabályzatokkal. Hazánk legismertebb bélyeggyűjtőit, kérte fel az Elnökség a szakértői feladatok ellátására.

A vizsgálati űrlapokat és a szabályzatot az érdeklődők a területi irodákon, illetve a MABEOSZ országos központjában igényelhetik.

*

A Tudományos Munkaközösség minden hónap első és harmadik péntekjén délután 1/2 5 órától tanácsadó szolgálatot tart a MABEOSZ székházában, a IV. 401. szobában. Az érdeklődőknek a legavatottabbak adnak felvilágosítást a bélyeggyűjtés minden területéről.

*

A Tudományos Munkaközösség szívesen bővíti ki tagságát meghívásos alapon azokkal a gyűjtőkkel, akik tudományos igénnyel feldolgozott gyűjteményeikkel vagy publikációkkal igazolják, hogy a posta-történeti feldolgozások és a bélyeggyűjtés terén tudományos eredményeket értek el. A munkaközösség összejöveteleit minden hó utolsó péntekjén 1/2 6 órakor tartja a székház IV. 403. számú termében.

A MABEOSZ filatelista kiadványai

A még megvásárolható filatelista kiadványok:

Kaptay Antal: A Magyar Okmánybélyegek katalógusa. 30,— Ft

Madarász Gyula: Bélyegkatalógus „Osztrák posta Magyarországon 1850—1867, Magyarország bélyegei 1867—1871." 12,— Ft

Dr. Makai—Kostyán: Magyar Díjjegyes Postai Nyomtatványok. 4,— Ft

Pákozdi László: Klasszikus Magyar Bélyegek. (Filatelista Kiskönyvtár 4. sz.) 3,— Ft

Philatelica 71/2. szám 10,— Ft

72/1. szám 10,— Ft

72/2. szám 10,— Ft

— A színes számú krajcáros bélyegek feldolgozásánál, rekonstrukcióinál nélkülözhetetlenek a kiadványunk ábráihoz is felhasznált, kétféle méretben és összetételben készített 2, 3, 5, 10 és 20 értékjelzésű, előnyomott ívek, ívenként —,60 Ft

— **Most készült el** a „fekete számúak" általános és az 1874—99. évi újságbélyeg előnyomott íve, ívenként 1,80 Ft

A fenti kiadványok a bélyeggyűjtő köröknél ugyanúgy igényelhetők, mint a bélyegújdonságok.

Megvásárolhatók a területi irodákon; a székházban, a könyvtárban a könyvtári napokon 14—18 óra között, vagy a II. emeleti összejöveteli helyiségekben a háznagynál.

Postai megrendelés esetén az 509—215373 számlaszámú befizetési lap felhasználásával a megfelelő összeget, továbbá a várható postaköltség összegét kérjük befizetni, **feltüntetve a kiadvány pontos megnevezését.**

Abstract of Contents

1 *Electrotype dies with 25 stamp designs, issued in 1889 and 1898,* (by Ferenc Orbán, Silkeborg).

Author promoted by his actual work considerably the division of the stamp designs typ III. of the relief printed stamps with cover drawing, issued in 1888—1899, into stereotypes and elecrotypes.
As well-known earlier already, the stamps type I. and II., issued 1888, have been produced by means of stereotype dies; in 1889 this process has been performed by means of electrotype dies. The earlier research work met with difficulties, since among the stereotype dies type II. existed also pieces, indicating the main signs of type III., and among the electrotype dies type III. were also two stamp designs, showing the characteristic signs of type II.

The author began his research work, — properly, — by the exact registration of engraving signs, the most certain evidence of common origin. The number of the engraving signs is considerably higher than stated earlier.
Besides the three previous characteristics of stereotypie, type III., Author discloses also the recently ascertained five characteristics.
Thereafter follows description and delineation of the characteristics of electrotypie, type III., by two figures. One of them shows in the beads of the string of beads, the other, however, within them a great lot of characteristics, which are visible on every electrotype stamp design, III. Lastly analyses the author thoroughy both stamp designs (X and Y), figuring for an unknown reason on the electrotype die, type III., as well as their arrangement in the four dies with 25 stamp designs.

2 *Impressed stamp with the value of 2 kr, with 111 serifs, isued 1874—82.* (bi Béla Simándy)
The publication of the Monograph of the Hungarian Stamps encouraged the serious collectors also in the domain of Hungarian postal stationery to do research work again.
The author stresses importance of the most significant elements of his work, the stamp design. The proper description of the stamp design refutes the earlier statement that the stamp design produced by relief and embossed printing, issued during the period mentioned in the heading, would be of the same origin as the other stamps, showing a cover-drawing. On the impressed stamps of the value of 2 kr, issued 1874—92, the vertical strings of beads contain 25—25 beads, whereas the other impressed stamps indicating a cover-drawing, include 26—26 beads (so also the height of the stamp design changes), and the proper number of the serifs increases to 111, instead of the earlier ascertained 110.
After the precise description of the engraving signs author enumerates postal stationeries, produced with this stamp design. Thereafter he gives a precise description and illustration of the four types and subtypes of the stamp design, just as of the more important plate defects and engraving corrections.

Sommaire

1 *Les életctrotypes d'impression de 25 timbres, préparées en 1889 et 1898.* (par Ferenc Orbán, Silkeborg)

Par l'ouvrage actuel l'auteur a fortement avancé la division des images de timbres au type III. à impression en relief, indiquant le dessin d'enveloppe, mise en cours en 1888—1389 en stéréotypie et électrotypie.
Il était notoire antérieurement déjà que les timbres au types I et II, émis en 1888, furent manufacturés par stéréotypes, mais dans la suite, en 1889, on a employé déjà des électrotypes. Les recherches précédentes sont devenues plus difficiles, car parmi les stéréotypes au type II ils se trouvaient aussi des planches, comportant les principaux signes distinctives du type III, de même que parmi les electrotypes au type III il y avait deux dessins du timbre, indiquant les signes caractéristiques du type II.
L'auteur a commencé ses recherches, comme de raison, par l'enregistrement exact des signes de gravure, étant la preuve la plus certaine de l'origine commune. Le nombre des signes de gravure est de beaucoup plus que celui, déterminé précédemment.
L'auteur expose outre les trois signes précédents des stéréotypes au type III aussi les cinq signes distinctives, récemment déterminés.
Ci-après suivent la description et la démonstration des signes distinctives d'électrotype au type III par deux figures. L'une indique dans les perles des rangs de perles, l'autre, ceper

dant, en dedans des mêmes un nombre élevé des signes distinctives, dont chacun est visible sur chaque dessin électrotype du timbre au type III.
L'auteure donne enfin une soigneuse analyse des deux dessins du timbre au type II (X et Y), lesquelles figurent pour une raison inconnue sur l'électrotype au type III, et de même de leur emplacement au quatre planches d'impression de 25 timbres.

2 *Le timpre imprimé de 2 kr à 111 lignes de base, émis en 1874—92.* (par Béla Simády).

La publication de la Monographie des Timbres Hongrois a encouragé les collectionneurs sérieux aussi dans le domaine des entiers postaux hongrois a faire des recherches nouvelles.
L'auteur s'occupe avant tout de l'élément le plus important, de dessin du timbre. L'exact description du dessin du timbre détruit la détermination antérieure que le dessin du timbre à impression en relief et en bosse, à l'émission suivant le titre, soit d'origine identique avec les autres timbres imprimés, indiquant le dessin d'une enveloppe. Au timbre de 2 kr imprimé, émis en 1874—92, se trouvent 25—25 perles dans les rangs verticaux de perles, contrairement aux 26—26 perles des autres dessins du timbre imprimé, comportant l'image d'une enveloppe (ainsi aussi l'hauteur des dessins du timbre est variable) et le nombre des lignes de base s'élève exactement à 111, contre 110, compté préalablement.
L'auteur donne, après la description précise des signes de gravure une énumération des entiers postaux indiquant ce dessin du timbre.
À la suite il donne la description et l'illustration des quatre types et sous-types du dessin du timbre, et de même des défauts importants des planches et des corrections des gravures.

Auszug aus dem Inhalt

1 *Die in 1889 und 1898 hergestellten Elektrotyp-Druckstockblöcke mit 25 Wertstempeln* (Franz Orbár, Silkeborg, Dänemark) Durch vorliegende Arbeit des Autors wurde die Trennung der Markenbilder der Type III. der, in 1888—1899 ausgegebenen, mit Buchdruck hergestellten Wertstempel mit Briefumschlagzeicnung in Stereotype und Elektrotypie in grossem Masse befördert.
Es war schon früher bekannt, dass die, in 1888 ausgegebenen Wertstempel, Typen I. und II. mit stereotypen Druckstöcken hergestellt wurden; in 1889 wurde dieses Verfahren von der Elektrotypie abgelöst. Die frühere Forschungsarbeit war dadurch erschwert, dass unter den stereotypen Druckstöcken der Type II. auch solche zu finden waren, die die wesentlichsten Erkennungszeichen der Type III. aufwiesen, und ferner, dass sich unter den Elektrotypien der Type III. zwei solche Markenbilder fanden, die die charakteristischen Erkennungszeichen der Type II. aufwiesen.
Autor begann seine Forschungsarbeit — vollkemmen richtig — mit der genauen Registrierung der Stichzeichen, als sichersten Beweis des gemeinsamen Ursprungs. Die Zahl der Stichzeichen ist bedeutend höher, als es früher bestimmt wurde. Ausser den früheren drei Erkennungszeichen der Stereotypie der Type III. beschreibt Autor auch die neuerdings festgestellten fünf Erkennungszeichen.
Danach folgt die Schilderung und die Vorführung der Erkennungszeichen der Elektrotypie der Type III. in zwei Abbildungen. Die eine weist in den Perlen der Perlenschnur, die andere innerhalb derselben eine hohe Zahl von Erkennungszeichen auf, die alle auf sämtlichen Elektrotyp-Wertstempeln der Type III. zu finden sind.
Zuletzt gibt der Autor eine eingehende Analyse der beiden, infolge eines völlig unbekannten Grundes in den Elektrotyp-Druckstock der Type III. aufgenommenen Wertstempeln (X und Y) und der Anordnung derselben in den vier, 25 Markenbilder enthaltenden Druckstockblöcken.

2 *Eingedrucker 2 kr Wertstempel mit 111 Serifen der Jahre 1874—92.* (von Béla Simándy).

Das Erscheinen der Monographie der Ungarischen Wertstempel spornte die seriösen Sammler auch auf dem Gebiete der ungarischen Ganzsachen zu neuen Forschungen an.
Autor legt in seiner Arbeit das Gewicht auf das wesentlichste Element, das Markenbild. Die exakte Beschreibung des Markenbildes widerlegt die frühere Feststellung, dass der, mit Buch- und Reliefdruck hergestellter,

im Titel erwähnten Jahren ausgegebener Wertstempel gleichen Ursprungs mit den anderen eingedruckten, Briefumschlagzeichnung aufweisenden Wertstempeln sei. Auf den, in 1874—92 ausgegebenen eingedruckten 2 kr Wertstempeln finden sich in den vertikalen Perlenschnüren 25—25 Perlen, gegenüber den 26—26 Perlen der anderen, eingedruckten, Briefumschlagzeichnung ausweisenden Wertstempeln (infolgedessen auch die Höhe der Wertstempel veränderlich ist), und die Zahl der Serifen beträgt richtigerweise 111 Stücke, statt der früher festgestellten 110 Stücke.

Nach genauer Schilderung der Stichzeichen zählt Autor die, mit diesem Markenbild hergestellten Ganzsachen auf. Danach folgt die genaue Beschreibung und die Illustration der vier Typen und Untertypen des Wertstempels, sowie der wichtigeren Plattenfehler und Stichkorrekturen.

СОДЕРЖАНИЕ

Ференц ОБРАН:

1 *Блоки электротипных гальванических дубликатов с 25-тью марочных изображений, сделанные в 1889 и 1898 годах* (Силькеборг, Дания)

Автор указанного труда значительно облегчил задачу разделения на стереотипию и электротипию марочных изображений III-го типа марок, сделанных в 1888—1899 годах способом высокой печати с рисунком конверта на них.

Стало известно уже раньше, что марки I-ого и II-ого типов, вступившие в обращение в 1888 году, изготовлялись с деревянных клише, которые были оформлены способом стереотипной печати. Этот способ заменила в 1889 году электротипия. Прежнюю исследовательскую работу затруднило то обстоятельство, что среди стереотипных деревянных клише II-ого типа было клише с основными опознавательными знаками III-его типа, а среди электротипий III-его типа нашлось два марочных изображения с опознавательными знаками, характерными на II-ой тип.

Автор свою работу начал очень правильно точной регистрацией знаков резцовой гравюры, которые являются лучшим доказательством общего происхождения. Количество этих знаков превышает то, которое было подсчитано раньше.

Кроме трех прежних опознавательных знаков стереотипии III-его типа, автор знакомит читателя со вновь обнаруженными пятью.

Затем автор описывает и на двух рисунках показывает опозновательные знаки электротипии III-его типа. На первом рисунке изображены многочисленные опознавательные знаки в перлах орнамента, на втором рисунке — в центре орнамента. Каждый из этих знаков можно найти на всех электротипных марочных изображениях III-его типа.

В заключение автор глубоко анализирует те два марочных изображения II-ого типа (x и y), которые по неизвестной причине оказываются в электротипной матрице III-его типа, и их расположение в четырех блоках гальванических дубликатов с 25-тью марочными изображениями.

Бела ШИМАДИ:

2 *Двухкрейцерная цельная вещь с III-тью основными линиями выпуска 1874—1892 годов.*

Издание «Могографии почтовых марок ВНР» стимулировало серьезных коллекционеров вести новые исследования также и в области цельных вещей.

Автор при работе делает упор на важнейшем элементе — марочном изображении. Правильное описание марочного изображения опровергает прежнее утверждение, по которому сделанные способом высокой и рельефной печати марочные изображения указанного выпуска и остальные цельные вещи имеют общее происхождение. В вертикальных орнаментах двухкрейцерной цельной вещи выпуска 1874—1892 годов имеется по 25 перлов против 26 перлов по остальным цельным вещам (таким образом не одинакова и высота марочных изображений) и количество основных линий правильно — III, а не 110, подсчитанные раньше.

Вслед за точным описанием знаков резцовой гравюры автор перечисляет цельные вещи, сделанные с использованием этого марочного изображения. Затем автор описывает и посредством рисунков показывает четыре типа и подтипы марочного изображения, а также значительные дефекты матриц и исправления резцовой гравюры.

Ára: 8,— Ft

1669 — Ságvári Nyomda, Budapest